

Systematic Analysis of Computer-Assisted Language Learning (CALL) Research in Iran

Faranak Jamaledin

PhD student, Department of Linguistics, Faculty of Letters and Humanities, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran
faranak.jamaledin@gmail.com

Atiyeh Kamyabi Gol*

Corresponding Author, Associate Professor, Department of Persian Language and Literature and Department of Linguistics, Ferdowsi University of Mashhad, Iran
kamyabigol@um.ac.ir

Dara Tafazoli

Researcher, School of Education, The University of Newcastle, Australia
Dara.Tafazoli@newcastle.edu.au

Extended Abstract:

The application of technology into language learning and teaching, called Computer-Assisted Language Learning (CALL), has gained popularity among language educators in recent decades, particularly during the COVID-19 pandemic. Therefore, many researchers have conducted various studies on diverse aspects of language education worldwide. Likewise, Iranian researchers have published massive studies on CALL. The researchers of this study believe that there should be a comprehensive analysis of the published papers focusing on CALL. Therefore, this systematic review presents an overall picture of CALL studies in Iran by concentrating on technological tools, research methods, data collection tools, taught languages, fields of studies, language skills and components, and theoretical frameworks. Following a systematic analysis, we investigated 42 language-related journals certified by the Ministry of Science, Research, and Technology in Iran which focused on language teaching and learning in the time span of 2010 to 2022. After specifying the inclusion and exclusion criteria, the first author used keywords such as technology, computer, mobile, flipped classroom, blended learning, online, digital, and their combinations and reached 225 articles. At the beginning of the study and during the data collection stage, the first thing that was felt was the lack of CALL studies in general and the severe lack of such studies, specifically in the field of Persian language education. However, in the last years of the adopted period, we saw a higher frequency of CALL studies in Iran which might be due to the COVID-19 pandemic and the need for more usage of educational technologies and

---

***Cite this article:** Jamaledin, F.& Kamyabi Gol.& Tafazoli, D, (2022). Systematic Analysis of Computer-Assisted Language Learning (CALL) Research in Iran. *Journal of Teaching Persian to Speakers of Other Languages*, Vol. 11, No. 2 (Tome 24- Special Issue on CALL), October 2022, 3-38

DOI: 10.30479/JTPSOL.2023.17502.1600

Received on: 08/07/2022

Accepted on: 10/12/2022

© The Author(s).

Publisher: Imam Khomeini International University

online education. Another reason can be the familiarity and access of teachers and language learners to educational technologies. The results also indicated that multimedia tools have the largest contribution to CALL studies. In other words, CALL researchers and educators prefer to use multimedia tools more than other technologies which might be due to their availability, affordability, and rudimentary nature of these tools compared to newer and more complex ones. Among the studies that dealt with language skills and components, the largest share belongs to the writing skill and the least to the listening skill. Data analysis also revealed that the first place among the data collection tools belongs to the pre/post-tests (n=142), and questionnaires and interviews are in second and third places, respectively. The least used tool in data collection processes is researcher's notes/journals (n=4). The studies fall within four main research method categories. The quantitative method has been the most popular research methodology (n=86). After that, mixed methods, qualitative, and literature review methods were placed in second to fourth positions. Regarding the taught languages, the largest share of studies is devoted to the English language, equaling 193 studies out of 225 studies. Interestingly, with 12 studies, Persian language has taken a tiny share of studies. Therefore, the need to research Persian education with technology in a world that is moving toward using technology in all disciplines is an undeniable need. Moreover, the results showed that a large number of studies focused on language skills and components, and in the second place on the psychological aspects, such as attitude, creativity, motivation, autonomy, self-efficacy, self-control, self-regulation, cognitive and metacognitive processes or strategies, teachers' teaching styles, personality type, willingness to communicate, to name a few. Finally, many studies did not have a theoretical underpinning at all, and only 41 out of 225 studies enjoyed a theoretical framework in the form of a theory or model; among them, the most used was Vygotsky's sociocultural theory (n=12). In conclusion, the researchers suggested further studies on CALL, particularly in Persian language teaching and learning. Also, we believe that language researchers in other taught languages at Iranian universities, including Arabic, French, Russian, and German, should start to investigate the benefits and barriers to CALL.

Keywords: Teaching Persian to Speakers of Other Languages (TPSOL), Computer-Assisted Language Learning (CALL), CALL research, Persian as a second language, Systematic Analysis

تحلیل نظام‌مند پژوهش‌های آموزش و یادگیری زبان به کمک فناوری در ایران (پژوهشی)

فرانک جمال‌الدین

دانشجوی دکتری زبان‌شناسی دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

faranak.jamaledin@gmail.com

عطیه کامیابی‌کل*

نویسنده مسئول، دانشیار گروه زبان و ادبیات فارسی و گروه زبان‌شناسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

kamyabigol@um.ac.ir

دارا تفضلی

پژوهشگر گروه تعلیم و تربیت دانشگاه نیوکاسل استرالیا.

Dara.Tafazoli@newcastle.edu.au

چکیده

پرواضح است که جهان امروز با سرعت فزاینده‌ای در حال دگرگونی است. در چنین جهانی، تحول سریع فناوری‌ها و مسائل اجتماعی، منجر به بروز شیوه‌های آموزشی نوین و به‌طور خاص شیوه‌های نوین در آموزش زبان شده است. با توجه به گستردگی و تنوع جمعیت مشتاقان، فراگیری زبان فارسی و دشواری آموزش حضوری زبان فارسی برای علاقه‌مندان و عدم وجود منابع کافی و منطبق با فناوری‌های روز، ضرورت وجود منابع درسی مبتنی با فناوری‌های نو، در حوزه آموزش زبان فارسی به‌عنوان زبان خارجی/ دوم احساس می‌شود. از آنجا که مطالعات تحلیلی نظام‌مند، پژوهش‌های مختلف را یک‌جا جمع آورده و تحلیل می‌کنند تا پژوهشگران، برنامه مطالعاتی و سیاست‌های پژوهشی خود را بر اساس آن‌ها اتخاذ کنند. پژوهش حاضر، به تحلیل نظام‌مند پژوهش‌های انجام شده در زمینه آموزش و یادگیری زبان، به کمک فناوری در داخل ایران می‌پردازد تا تصویری کلی از وضعیت فناوری در آموزش و یادگیری زبان‌ها در داخل ایران به‌ویژه آموزش و یادگیری زبان فارسی به کمک فناوری را ترسیم نماید. به این منظور، تمام نشریات داخلی مرتبط با زبان؛ شامل ۴۲ عنوان از فهرست نشریات علمی - پژوهشی کشور انتخاب شدند و آرشیو شمارگان آن‌ها در فاصله سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۲، مورد بررسی قرار گرفت. درنهایت، از میان ۲۲۵ مقاله در زمینه آموزش زبان به کمک فناوری، تنها ۱۱ مورد درباره آموزش زبان فارسی به کمک فناوری شناسایی شد. از مهم‌ترین یافته‌های این تحلیل، می‌توان به سهم اندک آموزش و یادگیری زبان فارسی از بهره‌مندی از فواید فناوری اشاره کرد.

واژه‌های کلیدی: آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان، آموزش و یادگیری زبان به کمک فناوری، آموزش و یادگیری زبان فارسی به کمک فناوری، تحلیل نظام‌مند

*استناد: جمال‌الدین، کامیابی‌گل، تفضلی. (۱۴۰۱)، تحلیل نظام‌مند پژوهش‌های آموزش و یادگیری زبان به کمک فناوری در ایران،

سال یازدهم، شماره دوم (پیاپی ۲۴- ویژه نامه CALL)، پاییز و زمستان ۱۴۰۱، ۳-۳۸.

شناسه دیجیتال (DOI): 10.30479/JTPSOL.2023.17502.1600

تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۱۴۰۱/۰۹/۱۹

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۰۴/۱۷

ناشر: دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)

۱. مقدمه

آموزش و یادگیری زبان به کمک فناوری، به‌عنوان یک حوزه مشخص و مستقل در دهه ۸۰ میلادی، در شرایطی که همایش‌ها و مؤسسات، تمرکز پژوهش‌های خود را بر این حوزه قرار داده بودند، به‌وجود آمد؛ اما نخستین گام‌ها در این حوزه، در دهه ۵۰ میلادی برداشته شد (Jamaledin, 1400 به نقل از Rahimi, 2011). پس از طی چند دهه، فناوری‌های آموزشی پیشرفت کرده و در دهه‌های اخیر با پیشرفت علوم کامپیوتر، زبان‌شناسی رایانشی، علوم ارتباطات و فناوری‌ها، این تحول با سرعتی بیش از پیش، در حال پیشرفت و گسترش است. به نظر می‌آید، کلاس‌های آموزش و یادگیری زبان نیز بخشی از این تغییرات هستند که استفاده از فناوری را گسترده‌تر کرده‌اند؛ در نتیجه آنچه ضروری به نظر می‌رسد، تحلیل پژوهش‌های فناوری در آموزش و یادگیری زبان است. در این پژوهش، منظور ما از آموزش و یادگیری زبان به کمک فناوری (CALL) عبارت است از: «هرگونه به‌کارگیری فناوری برای یاددهی و یادگیری زبان‌ها» (Tafazoli et al., 2018, p. 38).

اگرچه همان‌طور که قبلاً گفته شد، چند دهه است که آموزش و یادگیری زبان به کمک فناوری، به‌عنوان یک شیوه در آموزش مطرح شده است؛ اما در چند سال اخیر، به دلیل همه‌گیری بیماری کرونا، اهمیت آن بیش از پیش احساس شده است. در این مدت و در اغلب کشورهای جهان، اقدامات فراوانی در جهت ارتقای سطح کیفی آموزش و یادگیری زبان به کمک فناوری انجام شده است (Su & Zou, 2020؛ Wang et al., 2021). پیرو همین تحولات، در داخل ایران نیز در سال‌های اخیر، بر تعداد پژوهش‌های مربوط به این حوزه افزوده شده است؛ اما همچنان پژوهشگران معتقدند؛ تعداد این پژوهش‌ها در ایران، بسیار اندک است (Moradi et al., 2022؛ Nemati, 2019؛ Tafazoli, 2021b). در ایران، نادر بودن پژوهش‌های مرتبط با کاربرد فناوری در آموزش و یادگیری سایر زبان‌ها؛ همچون زبان فارسی نیز مشهود است. در همین خصوص، جمال‌الدین (۱۴۰۰)، در پژوهشی مروری، با بررسی مطالعات آموزش و یادگیری زبان به کمک فناوری در ایران اذعان می‌دارد: «در حوزه آموزش و یادگیری زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان، به کمک فناوری در ایران، مطالعه نظری و عملی چندانی صورت نگرفته است» (ص ۳۵).

در میان انواع پژوهش‌ها، مطالعات تحلیلی نظام‌مند^۱ قابلیت نمایش حجم و توزیع مطالعات در یک زمینه و بازه زمانی خاص را نشان می‌دهد. باید افزود که پژوهش‌های زیادی در حوزه آموزش و یادگیری زبان، به کمک فناوری در سطح جهانی، به روش تحلیل نظام‌مند انجام شده است (Booton et al., 2021؛ Zou et al., 2020؛ Turan & Akdag-Chimen, 2020؛ Lee, 2020؛ Dehghanzadeh et al., 2019؛ al., 2020)؛ اما در جامعه پژوهشی داخل کشور، با تمرکز بر نشریات داخلی و در حوزه آموزش و یادگیری

۱. Systematic analysis

زبان به کمک فناوری، نگارندگان، تحلیل نظام‌مندی را مشاهده نکردند. از طرفی، از آنجا که در هر رشته علمی، داشتن یک تصویر کلی از مطالعات انجام شده، می‌تواند به پژوهشگران آن حوزه در جهت ادامه پژوهش‌ها و درک نقاط قوت و ضعف مطالعات انجام شده کمک کند، در این پژوهش در نظر داریم تا از طریق تحلیل نظام‌مند نشریات علمی و پژوهشی داخل ایران در حوزه آموزش و یادگیری زبان به کمک فناوری، به پاسخ پرسش‌های زیر برسیم.

در مقالات چاپ شده مرتبط با کاربرد فناوری در آموزش و یادگیری زبان در نشریات ایرانی زبان‌شناسی و آموزش زبان

۱. تمرکز بر روی چه فناوری‌هایی است؟
۲. از چه روش پژوهشی استفاده شده است؟
۳. از چه ابزارهایی برای گردآوری داده‌ها استفاده شده است؟
۴. تمرکز بر روی آموزش چه زبان‌هایی است؟
۵. تمرکز پژوهش در چه حوزه‌ای است؟
۶. تمرکز بر روی چه مهارت‌های زبانی است؟
۷. از چه چهارچوب‌های نظری استفاده شده است؟

۲. روش پژوهش

برای رسیدن به پاسخ پرسش‌های مطرح شده در مطالعه حاضر، از پنج مرحله ترکیب پژوهش کوپر^۱ (1998) که مورد استفاده در مطالعات تحلیل نظام‌مند است، استفاده کرده‌ایم که عبارتند از: (۱) طرح مسئله، (۲) جمع‌آوری داده‌ها، (۳) ارزیابی داده‌ها، (۴) تحلیل و تفسیر و درنهایت (۵) ارائه نتایج.

۲.۱. طرح مسئله

یکی از نیازهای انجام پژوهش در هر حوزه‌ای، داشتن یک تصویر کلی از تاریخچه مطالعات مرتبط و تغییر و تحول مسیر پژوهش و عوامل موثر بر این تحولات است. یکی از روش‌هایی که به‌شایستگی این نقش را ایفا می‌کند، تحلیل نظام‌مند است. هیگینز و گرین^۲ (2011) معتقدند؛ تحلیل نظام‌مند، از روش‌های صریح و یکپارچه‌ای استفاده می‌کند که برای به حداقل رساندن هرگونه جانبداری انتخاب شده‌اند؛ لذا نتایجی به دست می‌دهد که می‌توان از آن‌ها نتیجه‌گیری کرده و بر پایه آن‌ها تصمیم‌گیری نمود. بنابراین اگرچه انجام چنین مطالعاتی بسیار زمان‌بر است؛ اما به دلیل عدم وجود چنین پژوهشی در داخل ایران و احساس نیاز به وجود آن،

1. Cooper

2. Higgins & Green

این پژوهش انجام شد. این احساس نیاز، به هنگام انجام پروژه رساله دکتری نویسنده اول و تدوین پیشینه پژوهشی مطالعات مرتبط با حوزه آموزش و یادگیری زبان فارسی به کمک فناوری در داخل ایران احساس شد و در نتیجه تصمیم بر آن شد تا ابتدا یک طرح کلی یکپارچه از این مطالعات در داخل ایران داشته باشیم تا با استناد دقیق به آن، مسیر حرکت و تغییر و تحول مطالعات زبان فارسی و نیازها و کمبودهای آن را شناسایی کنیم تا راهی نیز برای مطالعات بعدی گشوده شود.

۲.۲. جمع‌آوری داده‌ها

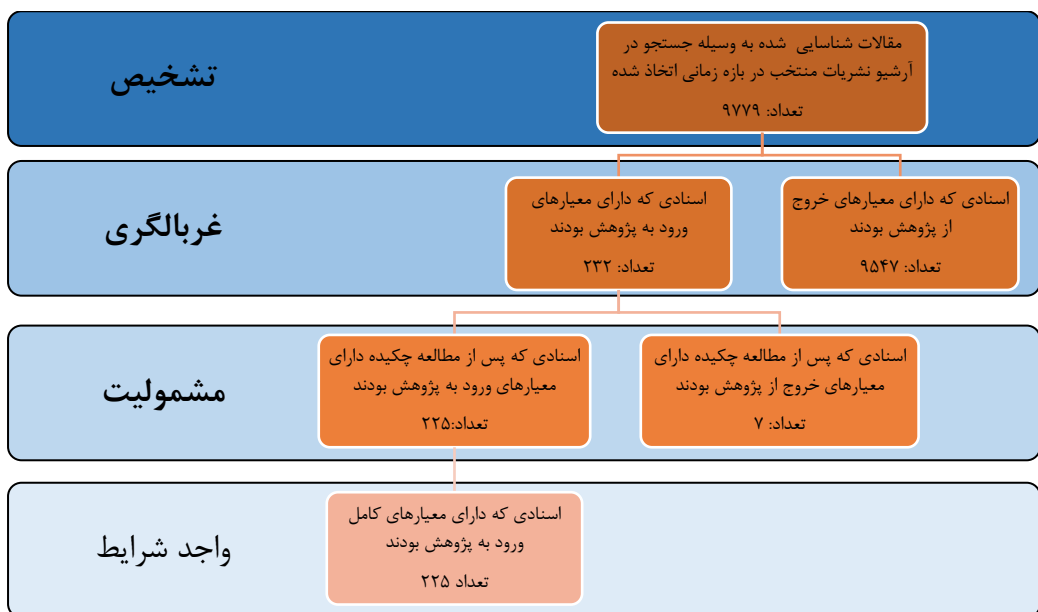
در مرحله جمع‌آوری داده‌های پژوهش حاضر، در ابتدا از تارنمای وزارت علوم، تحقیقات و فناوری که در سال ۱۴۰۰ به‌روز رسانی شده بود، به فهرست نشریات علمی - پژوهشی علوم انسانی کشور رسیدیم که در آدرس <http://bit.ly/3cMHnz3> قابل دسترسی است. این فهرست، شامل ۷۶۲ نشریه بود. در این فهرست، نشریات مربوط به بخش زبان و ادبیات را جستجو کردیم که شامل ۱۰۱ نشریه بود. جهت دستیابی به پژوهش‌های مرتبط، در لیست این نشریات به دنبال نشریاتی گشتیم که در عنوان خود، یکی از واژه‌های زبان، زبان‌شناسی، Linguistics، Language، Langue، اللغة، و السنه را داشته باشند. به این ترتیب، به ۵۲ نشریه رسیدیم که درباره زبان‌های فارسی، انگلیسی، فرانسوی، عربی و همچنین روسی منتشر می‌شدند. در مرحله بعد، به سایت تک تک این نشریات مراجعه کردیم و در بخش «درباره نشریه»، نشریاتی که در حوزه زبان یا آموزش زبان فعالیت می‌کردند را برگزیدیم و آن دسته از نشریاتی را که به مسائلی چون ادبیات، نقد ادبی و ترجمه می‌پرداختند، از دستور کار خارج کردیم. در نهایت به ۴۲ نشریه رسیدیم که در حوزه زبان، آموزش و یادگیری زبان مقاله چاپ می‌کردند. سپس در هر نشریه، در قسمت آرشیو مقالات، با در نظر گرفتن یک بازه زمانی، عنوان مقاله‌های سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۲ (۱۳۸۸-۱۴۰۰) را بررسی کردیم. سپس نویسنده اول، از میان مقالات این بازه زمانی، مقالاتی که در عنوان و واژه‌های کلیدی آن‌ها، واژه‌های مرتبط با فناوری؛ همچون تکنولوژی، رایانه، کامپیوتر، تلفن همراه، موبایل، کلاس معکوس، آموزش ترکیبی، ویدئو، پادکست، وادکست، الکترونیکی، دیجیتالی، برخط، آنلاین، ایمیل، یوتوب و تخته هوشمند ذکر شده بود را انتخاب نمود؛ با فرض این که چنین پژوهش‌هایی در حوزه آموزش و یادگیری زبان، به کمک فناوری انجام شده‌اند. در این مرحله، تعداد ۲۳۲ مقاله مرتبط شناسایی شد؛ سپس با مطالعه بخش چکیده هریک از ۲۳۲ مقاله، تعدادی از مقالات غیرمرتبط حذف شدند. از میان مقالات حذف شده در این مرحله، ۵ مقاله مربوط به حوزه تحلیل گفتمان، به کمک فناوری بودند، یک مقاله مربوط به حوزه ترجمه به کمک فناوری بود و یک مقاله نیز گزارش یک طرح پژوهشی بود که در گروه مقالات علمی و پژوهشی قرار نمی‌گرفت؛ لذا تعداد ۲۲۵ مقاله در حوزه آموزش زبان، به کمک فناوری شناسایی شده و در دستور کار قرار گرفتند.

۲.۱. معیارهای ورود و خروج

معیارهای انتخاب شده برای ورود و خروج مقالات به این پژوهش عبارت بودند از: (۱) مقالات باید در بازه زمانی سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۲ میلادی قرار داشته باشند. (۲) در عنوان مقالات، باید یکی از واژه‌های کلیدی مرتبط با آموزش و یادگیری زبان به کمک فناوری وجود داشته باشد. (۳) پژوهشگر باید دسترسی به فایل کامل مقاله در سایت مجله داشته باشد. (۴) استثنایی برای روش پژوهش در نظر گرفته نشود (تمامی مقالات، با هر روش پژوهشی؛ از جمله روش کیفی، کمی، ترکیبی و یا مروری در این پژوهش استفاده شدند. (۵) و موارد مرتبط با سخن سردبیر، گزارش‌ها، مرور کتاب‌ها و نرم‌افزارها حذف شوند.

۲.۳. ارزیابی داده‌ها

همان‌طور که در تصویر (۱) نشان داده شده است؛ در این مرحله، نویسنده اول از میان ۱۱۰۶ شماره نشریه که حاوی ۹۷۷۹ مقاله بود، ۲۳۲ مقاله مرتبط را بر مبنای معیاری ورود و خروج شناسایی کرد. سپس در مرحله بعدی که عبارت از مطالعه چکیده مقالات بود، تعداد ۷ مقاله دیگر نیز به دلیل عدم ارتباط دقیق با موضوع حذف شدند و در نتیجه ۲۲۵ مقاله با موضوع آموزش زبان به کمک فناوری، برای مطالعه انتخاب شدند. در شکل (۱) مراحل ارزیابی داده‌ها به تصویر کشیده شده است.

شکل ۱. مراحل ارزیابی داده‌ها

در جدول شماره (۱)، بر اساس عنوان نشریات منتخب، در ستون اول، تعداد مقاله‌های منتشر شده در بازه زمانی ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۲ و در ستون دوم، تعداد مقالات مرتبط، در همین بازه زمانی نشان داده شده‌اند.

جدول ۱. تعداد مقالات بررسی شده و مقالات مرتبط از هر نشریه

ردیف	عنوان نشریه	تعداد مقالات*	مقالات مرتبط
۱	پژوهش‌های زبان‌شناختی در زبان‌های خارجی	۳۱۹	۲۸
۲	Teaching English as a Second Language	۳۱۰	۲۸
۳	Journal of English Language Teaching and Learning	۲۲۶	۲۰
۴	Studies Journal of Modern Research in English Language	۲۱۷	۲۰
۵	Applied Research on English Language	۲۰۳	۱۳
۶	Teaching English Language	۱۹۹	۱۳
۷	Journal of Language and Translation	۲۸۱	۱۲
۸	پژوهش‌نامه آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان	۱۶۷	۱۰
۹	Iranian Journal of English for Academic Purposes	۱۵۳	۱۰
۱۰	Iranian Journal of Applied Language studies	۳۶۹	۹
۱۱	Iranian Journal of Language teaching Research	۲۶۲	۸
۱۲	Issues in Language teaching	۱۴۶	۸
۱۳	افق‌های زبان	۱۰۹	۸
۱۴	جستارهای زبانی	۸۸۶	۶
۱۵	Plume	۱۶۳	۵
۱۶	زبان‌شناسی کاربردی و ادبیات کاربردی	۲۰۰	۵
۱۷	زبان‌پژوهی	۳۸۳	۵
۱۸	Journal of research in Applied Linguistics	۴۳۱	۴
۱۹	دراسات فی تعلیم اللغة العربیه و تعلمها	۷۲	۴
۲۰	Revue des Etudes de la Langue Française	۱۷۳	۳
۲۱	نقد زبان و ادبیات خارجی	۲۶۲	۳
۲۲	پژوهش‌های زبان و ترجمه فرانسه	۵۰	۱
۲۳	Recherches en Langue Française	۴۵	۱
۲۴	لسان مبین	۳۶۲	۱
۲۵	بحوث فی اللغة العربیه	۲۱۶	۰
۲۶	پژوهش ادبیات معاصر جهان (پژوهش زبان‌های خارجی سابق)	۳۳۶	۰
۲۷	پژوهش زبان و ادبیات فارسی	۳۳۱	۰

۰	۲۲۶	Recherches en Langue et Littérature Françaises	۲۸
۰	۱۵۶	Issledovatel'skiy Zhurnal Russkogo Yazyka i Literatury	۲۹
۰	۱۷۶	پژوهش‌های زبان‌شناسی	۳۰
۰	۲۰۸	زبان‌شناخت	۳۱
۰	۹۲	زبان فارسی و گویش‌های ایرانی	۳۲
۰	۲۸۱	زبان و ادب فارسی	۳۳
۰	۲۰۶	زبان و ادبیات عربی	۳۴
۰	۲۴۵	زبان و ادبیات فارسی	۳۵
۰	۱۹۵	زبان و زبان‌شناسی	۳۶
۰	۱۷۹	علم زبان	۳۷
۰	۱۱۵	فصلنامه ایرانی آموزش و پرورش تطبیقی	۳۸
۰	۳۵۸	کاوش‌نامه زبان و ادبیات فارسی	۳۹
۰	۹۵	Etudes de Langue et Littérature Françaises	۴۰
۰	۲۳۹	مطالعات زبان و ترجمه	۴۱
۰	۱۳۷	زبان‌شناسی کاربردی	۴۲
۲۲۵	۹۷۷۹	مجموع	

* تعداد مقالات بررسی شده (۲۰۱۰ تا ۲۰۲۲)

۲.۴. تحلیل و تفسیر

برای پیاده‌سازی یک تحلیل نظام‌مند، بر آن شدیم تا بر اساس قالب مقوله‌بندی پیشنهادی تفضلی^۱ (2021a) یک تحلیل از مطالعات انجام شده ارائه دهیم. بر اساس این قالب، مقالات انتخابی نهایی را از نظر معیارهای: (۱) هدف پژوهش، (۲) سؤالات پژوهش، (۳) مهارت‌ها یا اجزای زبانی مورد مطالعه، (۴) فناوری استفاده شده در پژوهش، (۵) ابزارهای گردآوری داده‌ها، (۶) روش پژوهش، (۷) شرکت‌کنندگان، (۸) چهارچوب نظری اتخاذ شده، (۹) تمرکز پژوهش، (۱۰) کلیدواژه‌ها و (۱۱) زبان مورد پژوهش مورد مطالعه قرار دادیم و نویسنده اول، برای هر یک از مقالات، اطلاعات فوق را ثبت کرد. نمونه تحلیل داده‌های یک مقاله، به صورت یک جدول در قالب این مقوله‌بندی در پیوست قرار داده شده است.

سپس برای تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده، با توجه به ماهیت پژوهش و انعطاف‌پذیری آن، از روش تحلیل محتوای کاواناق^۲ (1997) استفاده کردیم. به باور میریام و تیزدل^۳ (۲۰۱۵)، به نقل از کریپندورف^۴ (2013)،

1. Tafazoli

2. Cavanagh

3. Mirriam & Tisdell

4. Krippendorff

تحلیل محتوا عبارت است از: «روشی ساده که به پژوهشگران امکان این را می‌دهد؛ داده‌هایی را که از نظر معنی نسبتاً بدون ساختار هستند، یا به صورت ویژگی‌های نمادین و محتوای بیانی هستند، یا مواردی که دارای نقش‌های ارتباطی در حیات داده‌ها هستند، تحلیل کنند» (ص ۱۷۹). ابتدا با مطالعه مقالات منتخب شروع کردیم. به این ترتیب، در مرحله اول، نویسنده اول با مطالعه کامل مقالات منتخب، کدهای اولیه را شناسایی کرد؛ سپس در مرحله دوم، نویسنده دوم و سوم، کدهای اولیه را دوباره بررسی کردند. پس از رسیدن به اجماع نظر در مورد کدهای اولیه، چند موضوع بر اساس یک رویکرد نظریه‌بنیاد شکل گرفت و در نهایت، این موضوع‌ها بر اساس شباهت‌هایشان در یک مدل کدگذاری چندلایه‌ای دسته‌بندی شدند.

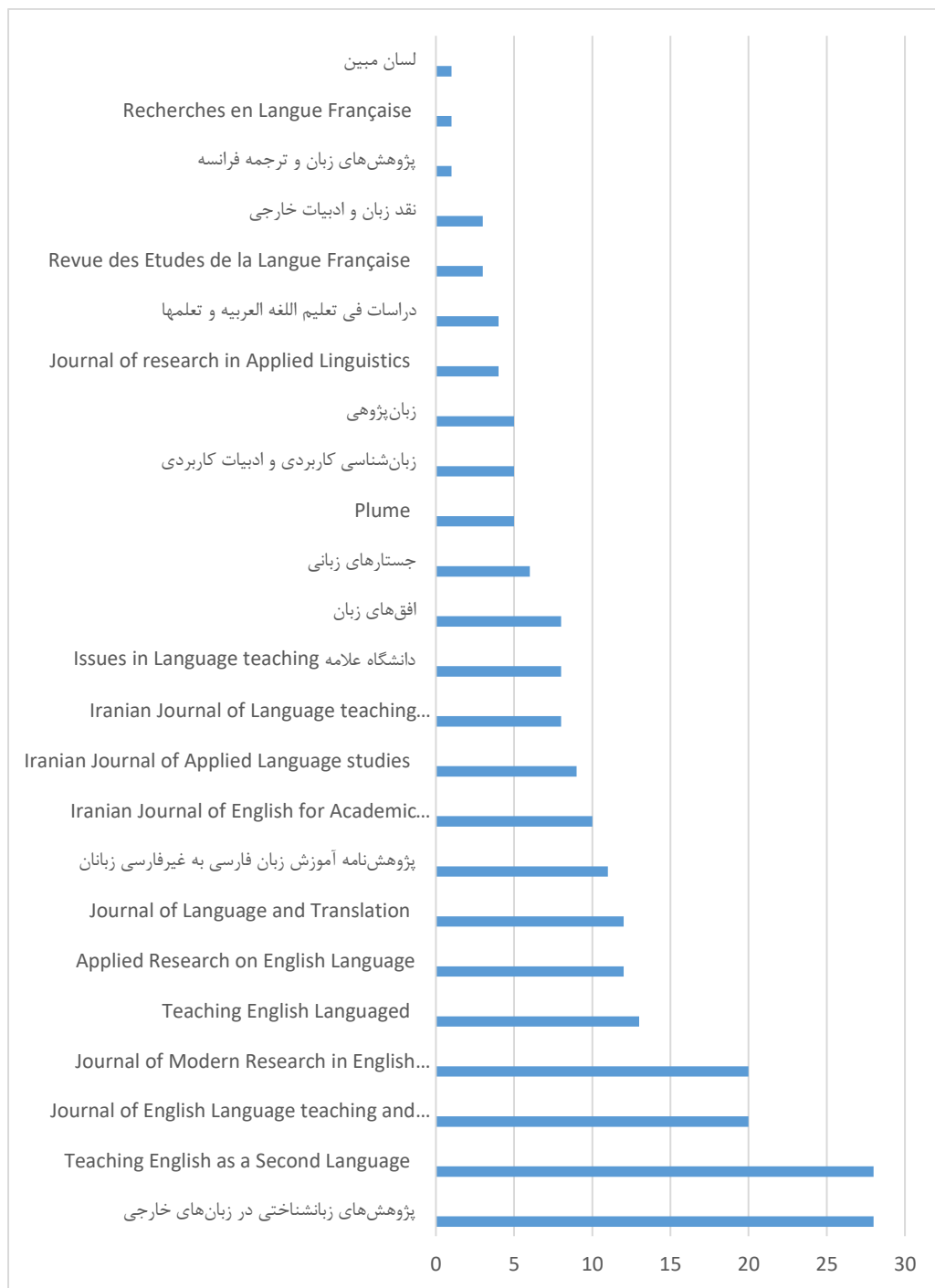
۲. ۵. ۱. ارائه نتایج

در این بخش، نتایج و اطلاعات حاصل از بررسی و تحلیل مقالات چاپ شده در داخل ایران، درباره آموزش و یادگیری زبان به کمک فناوری ارائه خواهد شد.

۲. ۵. ۱. جمعیت‌شناسی مطالعات

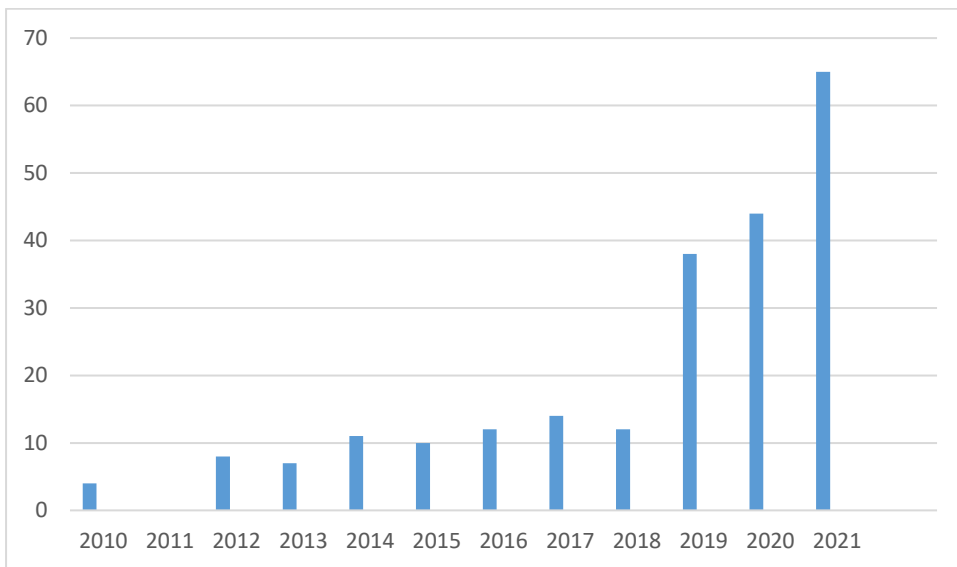
از میان ۴۲ نشریه‌ای که مرتبط با مطالعات زبان بودند، تعداد ۲۰ نشریه، هیچ مقاله‌ای در حوزه آموزش و یادگیری زبان به کمک فناوری چاپ نکرده بودند و تنها نشریاتی که در شکل ۲ آورده شده‌اند، در این حوزه مقالاتی را چاپ کرده بودند.

با توجه به شکل ۳، میزان مطالعات انجام شده در سال‌های اخیر، روند صعودی داشته است. این مسئله، علاوه بر رشد روزافزون آشنایی پژوهشگران، اساتید و دانشجویان مقاطع تحصیلات تکمیلی با فناوری‌های آموزشی، می‌تواند به دلیل همه‌گیری ویروس کرونا نیز باشد؛ چرا که اغلب مطالعات جدید (Chahkandi, 2020؛ Derakhshan, 2021؛ Rezaei Choshali et al., 2021b؛ Tafazoli, 2021) در بستر همه‌گیری انجام شده بودند. شکل (۳)، توزیع مطالعات انجام شده در بازه زمانی مورد نظر، به تفکیک سال را نشان می‌دهد.

شکل ۲. تعداد مقالات چاپ شده آموزش و یادگیری زبان به کمک فناوری

در نشریات علمی پژوهشی ایران در بازه زمانی (۲۰۱۰-۲۰۲۲)

شکل ۳. تعداد مقالات آموزش و یادگیری زبان‌ها به کمک فناوری در نشریات علمی پژوهشی ایران بر اساس سال‌های میلادی

در این تحلیل، از تعداد ۲۲۵ مقاله مرتبط شناسایی شده در زمینه آموزش و یادگیری زبان به کمک فناوری، تعداد ۴۴ مقاله در سال ۲۰۲۰ میلادی؛ یعنی در سال اول همه‌گیری کرونا و تعداد ۶۶ مقاله نیز در سال ۲۰۲۱ میلادی؛ یعنی در سال دوم کرونا نوشته شده است؛ در حالی که این سیر صعودی، از سال ۲۰۱۹ شروع شده است؛ اما با نگاهی به جدول می‌توان دریافت که بجز سال میلادی ۲۰۱۱ که هیچ مقاله‌ای در این موضوع در نشریات علمی - پژوهشی ایران چاپ نشده است، در بقیه سال‌ها، تعداد مقالات منتشر شده تقریباً به یک اندازه و در بازه تعداد ۷ تا ۱۴ مقاله در سال است.

۲.۵.۲. نوع فناوری

هنگامی که مقالات مرتبط، از نظر نوع فناوری استفاده شده در آموزش و یادگیری زبان مورد بررسی قرار گرفت؛ انواع مختلفی از فناوری‌ها که در این پژوهش‌ها به کار رفته بود، شناسایی شد. با مطالعه ادبیات پژوهش نیز دریافتیم که پژوهش‌های نسبتاً محدودی، یک دسته‌بندی از فناوری‌های حوزه آموزش و یادگیری زبان به کمک فناوری ارائه داده‌اند و همین دسته‌بندی‌ها نیز با توجه به اهداف پژوهش و جامعه پژوهش با هم متفاوت است. از جمله این دسته‌بندی‌ها، می‌توان به گولونکا و همکاران^۱ (2014) و ژانگ و زو^۲ (۲۰۲۰، ۲۰۲۱) اشاره کرد؛ لذا با اذعان به این موضوع که اغلب این دسته‌ها می‌توانند با هم هم‌پوشی داشته باشند و با توجه به

^۱. Golonka et al

^۲. Zhang & Zou

ماهیت پژوهش حاضر که ارائه نوعی مقوله‌بندی را برای فناوری‌ها الزام می‌کند، فناوری‌های به کار رفته در مطالعات آموزش و یادگیری زبان در داخل ایران را به قرار زیر طبقه‌بندی نمودیم.

۱- ابزارهای پایه: ابزار مورد نظر، یک وسیله فیزیکی یا سخت‌افزاری است که به‌طور گسترده، با اهداف کاربردی متنوع در دسترس و مورد استفاده طیف وسیعی از کاربران است؛ از جمله لپ‌تاپ (رایانه کیفی) (Shooshtari & Hosseinimehr, 2020)، رایانه (Sataryan, 2012)، دوربین مداربسته (Ostovar Namaghi, 2019)، ریکوردر (ضبط‌کننده صدا) (Persiani et al., 2020)، ویدئو کنفرانس (Khodabakhshi et al., 2021)، لوح فشرده (Nemati, 2019).

۲- تلفن همراه: امکاناتی که تنها بر روی تلفن همراه قابل اجرا هستند؛ از جمله پیامک (Khazaie et al., 2012)، اپلیکیشن تلفن همراه (Kazemainy et al., 2020).

۳- وب ۲: فناوری‌های مختلفی که بر پایه اینترنت هستند و وجه مشخص آن‌ها وسیله تعامل بین کاربران است. این فناوری‌ها، به باور تفضلی (2021a) به نقل از لی^۱ (2019) و وانگ و واسکوز^۲ (2012) شامل: ابزارهای متنوعی چون شبکه‌های اجتماعی، سایت‌های اشتراک‌گذاری ویدئو، ویکی، وبلاگ و ابزارهای تعامل از راه دور^۳ است؛ اما با توجه به گستردگی کاربرد ابزارهایی چون شبکه‌های اجتماعی و سیستم‌های مدیریت، یادگیری آن‌ها را در دسته‌های جداگانه‌ای قرار دادیم تا میزان استفاده از این ابزارها را با وضوح بیشتری نشان داده باشیم. ابزارهای دسته وب ۲ در این مطالعه، شامل مواردی که ذکر می‌شوند هستند. وبسایت (Jahangard & Norouzizaddeh, 2020)، وبلاگ (Nezakatgoo & Fathi, 2019)، وب‌کوئست (Dusti et al., 2021)، موبک (Nami, 2021) تالار گفتگو (Ghamoushi & Mohamadi, 2020)، یوتیوب (Zanouzagh, 2020)، مایکروسافت فرمز (Yeo, 2021)، گوگل میت (Pourdana & Ghaemi, 2020)، گوگل‌داکز (Hoomanfar & Rahimi, 2021)، وب ۲ (Mohammad Salehi & Vaez Dalili, 2022)، ایمیل (Saeedi et al., 2014)، پردازشگر ورد (Abtahi et al., 2020).

۴- سیستم مدیریت یادگیری^۴: شامل دسته‌ای از ابزارهای تکنولوژی وب ۲ که یا برای برنامه‌ریزی و اجرا و ارزیابی یادگیری طراحی شده‌اند؛ از جمله: ادوبی کانکت (Mehrabi & Homapour, 2018).

1. Lee

2. Wang & Vasquez

3. Telecollaborative tools

4. Learning Management System (LMS)

بیگ‌بلوباتن (Shahnama et al., 2021)، ادمودو (Nazari et al., 2020)، جزوه‌دان الکترونیک (Rahimi et al., 2021) و یا از ابزارهای ویدئو کنفرانس هستند که با هدف برنامه‌ریزی، اجرا و ارزیابی یادگیری در پژوهش‌ها مورد استفاده قرار گرفته‌اند، مانند: اسکایپ (Birjandi & Ebadi, 2010) و زوم (Nasri et al., 2021).

۵- شبکه‌های اجتماعی: شبکه‌هایی که با هدف تعامل اجتماعی کاربران طراحی شده اما به‌عنوان کاربرد ثانویه در زبان‌آموزی نیز استفاده شده‌اند؛ اگرچه ابزارهای این دسته، جزو دسته بزرگ فناوری‌های وب ۲ به حساب می‌آیند؛ اما به دلیل تفاوت در میزان استفاده و تعدد و گستردگی طیف کاربران در گروهی جداگانه و با عنوان شبکه‌های اجتماعی در نظر گرفته شد؛ شامل: تلگرام (Khomeijani Farahani et al., 2019)، واتساپ (Beheshti et al., 2020)، اینستاگرام (Eghtesad, 2020)، فیس‌بوک (Samani & Noordin, 2020).

۶- ابزارهای چندرسانه‌ای: ابزارهایی که حاوی رسانه‌های مختلفی؛ مانند صدا، تصویر و ویدئو هستند: فایل صوتی (Zarei & Oruji, 2019)، فایل ویدیویی (Sassani & Farjah, 2019)، پاور پوینت (Fathi et al., 2021)، اسلاید (Shahnama et al., 2021)، بسته نرم‌افزار چند رسانه‌ای (Rezaei et al., 2012)، پویانمایی (Rajaei Najafabadi et al., 2019)، سریال تلویزیونی (Mazaheri et al., 2021) و کتاب الکترونیکی (Baradaran & Hanifehzadeh, 2013).

۷- بازی کامپیوتری: به باور یوکسیل تورک و همکاران^۱ (2018)، استفاده از محیط بازی‌های دیجیتال و مؤلفه‌های آن (قوانین، اهداف، چالش‌ها و جایزه‌ها) برای انتقال محتوای آموزشی عبارت است از: استفاده از بازی کامپیوتری در آموزش و یادگیری زبان. همچنین لازم به توضیح است که بازی کامپیوتری، به سبب نوع تکنولوژی به کار رفته در آن می‌تواند متعلق به دسته‌های دیگر؛ از جمله واقعیت مجازی یا واقعیت افزوده نیز باشد که در پژوهش حاضر، همه موارد در دسته بازی کامپیوتری طبقه‌بندی شدند. از جمله: بازی کامپیوتری واسیلیوا و دروگو^۲ (2019).

۸- تخته هوشمند یا تخته تعاملی: که یک صفحه نمایش به بزرگی تخته سفید یا سیاه کلاس است که با اتصال به کامپیوتر، مانند یک مانیتور بزرگ عمل می‌کند (Shams et al., 2016).

1. Yukselturk et al.

2. Vassilieva & Drugov

۹- **واقعیت مجازی و افزوده:** به‌عنوان ابزارهای چندرسانه‌ای که قابلیت افزودن و ترکیب جهانی مجازی با جهان واقعی را داشته و با روش غوطه‌ور سازی^۱ به اهداف آموزشی می‌رسند. واقعیت مجازی (Soleimani et al., 2020) و واقعیت افزوده (Norouzifard et al., 2022)

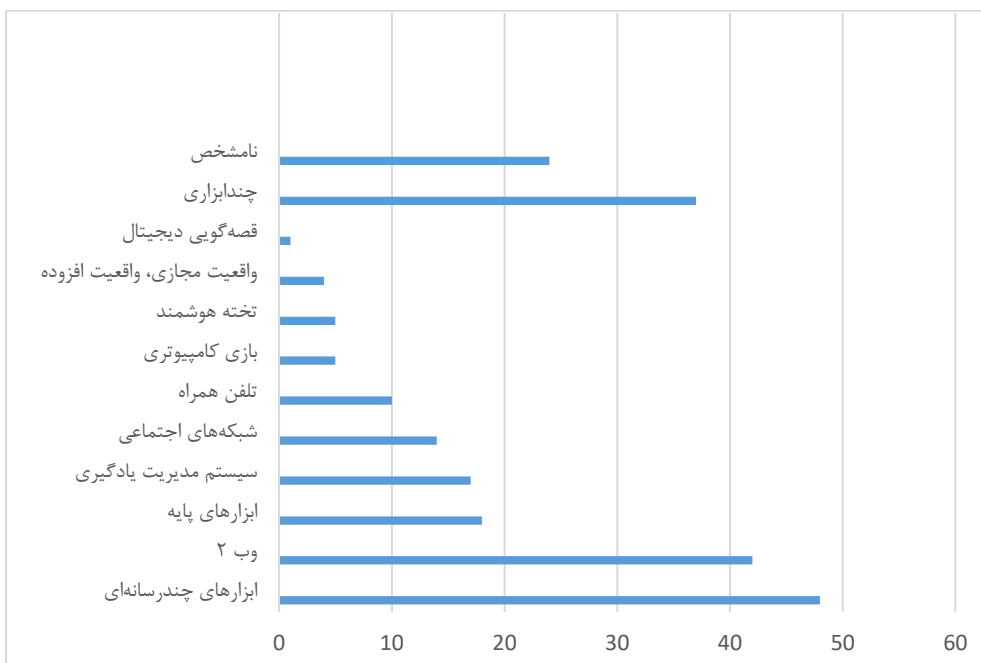
۱۰- **قصه‌گویی دیجیتال:** عبارت است از بیان تجربیات فردی، به‌همراه استفاده از فایل‌های تصویری، ویدئویی و صوتی، برای اهداف زبان‌آموزی توسط زبان‌آموز. این ابزار نیز به باور ریبیرو^۲ (2015)، متعلق به دسته ابزارهای چندرسانه‌ای و زیرمجموعه ابزارهای وب ۲ است که به‌دلیل آن که در مطالعات منتخب، کم‌کاربردترین ابزار بود، در مطالعه حاضر در دسته‌ای مجزا قرار گرفت (Kristiawan, 2022).

۱۱- **چندابزاری:** مطالعاتی که از چند ابزار مختلف، متعلق به دسته‌های بالا استفاده کرده‌اند (Arabloo et al., 2021؛ Ketabi & Kavoshian, 2017؛ Khosravani et al., 2020). به‌عنوان مثال: عربلو (2021) از ویدئو، واتساپ، ویکی، وبلاگ، وورد، پاورپوینت و نرم‌افزار ساخت ویدئو استفاده کرده است.

۱۲- **نامشخص:** مطالعاتی که نوع فناوری مورد استفاده را مشخص نکرده‌اند (Rezaei Choshali et al., 2021) یا تنها به‌عنوان کلاس آنلاین بسنده کرده‌اند (Zohrabi & Farshbafan, 2022). شکل شماره (۴)، نشان دهنده توزیع استفاده از فناوری‌های مختلف در مطالعات مورد نظر است. از بررسی مطالعات منتخب، مشخص است؛ از میان فناوری‌های مختلفی که در زمینه آموزش زبان‌ها کاربرد دارند، ابزارهای چندرسانه‌ای، بیشترین سهم را دارا هستند. کمترین سهم در این مطالعات، مربوط به قصه‌گویی دیجیتال است؛ به‌طوری که تنها یک پژوهش از ۲۲۵ پژوهش، از این ابزار استفاده کرده است. همان‌طور که انتظار می‌رود؛ تعدادی از پژوهش‌ها نیز از چند فناوری برای آموزش زبان استفاده کرده‌اند که در دسته چندابزاری قرار می‌گیرند که برابر با ۳۷ پژوهش هستند. همچنین تعداد ۲۴ پژوهش نیز اشاره‌ای به نوع فناوری مورد پژوهش نکرده‌اند یا تنها به‌عنوان کلاس آنلاین بسنده کرده‌اند. از این میان، تعداد زیادی از آن‌ها مطالعاتی هستند که به بررسی نگرش و درک مدرسان و زبان‌آموزان نسبت به استفاده از فناوری در آموزش و یادگیری زبان پرداخته‌اند؛ لذا فناوری خاصی را مد نظر قرار نداده‌اند.

1. Immersion

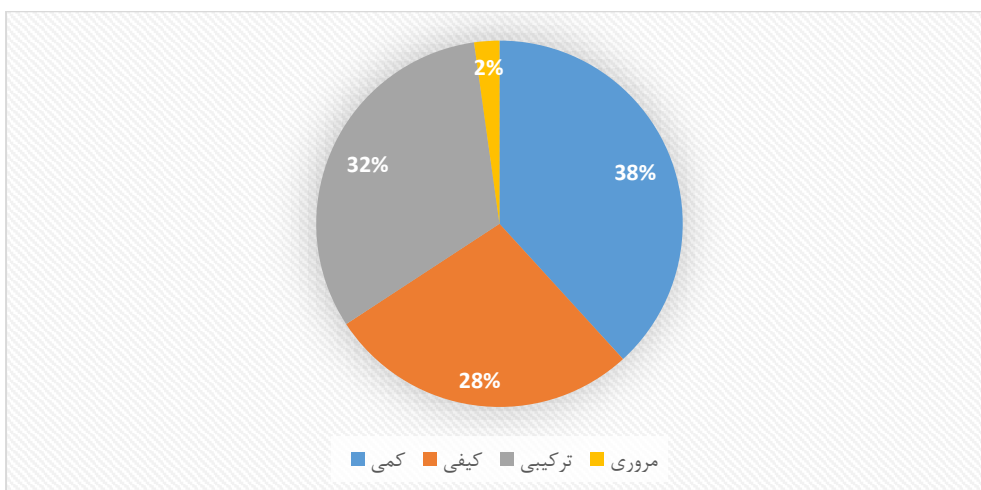
2. Ribeiro

شکل ۴. فناوری‌های به کار رفته در مطالعات بررسی شده

۳.۵.۲. روش پژوهش

بررسی روش‌های پژوهش مقالات برگزیده، نشان می‌دهد که روش‌های پژوهش اتخاذ شده، در چهار دسته طبقه‌بندی می‌شوند: (۱) روش کمی، (۲) روش کیفی، (۳) روش ترکیبی، و (۴) مروری. سهم هر یک از روش‌ها، در شکل شماره ۵ نشان داده شده است.

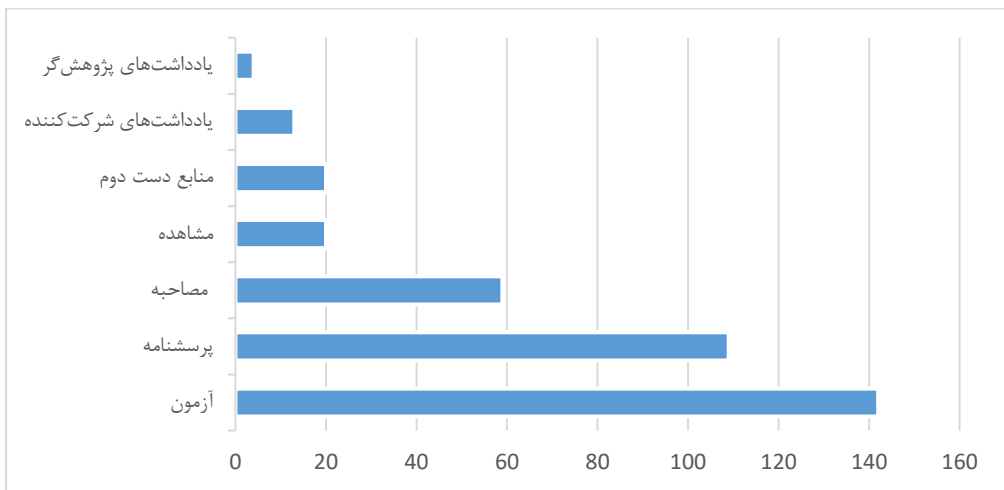
شکل ۵. روش‌های پژوهش در مطالعات بررسی شده

در میان مطالعات انجام گرفته، بیشترین روش پژوهش مورد استفاده، روش کمی و برابر با ۳۸ درصد است. در جایگاه دوم نیز روش ترکیبی و به ارزش ۳۲ درصد قرار دارد. در جایگاه سوم، مطالعات کیفی و برابر با ۲۸ درصد قرار دارند. در نهایت، مطالعات مروری، کمترین سهم و به ارزش ۲ درصد را در میان پژوهش‌های منتخب دارا هستند.

۴.۵.۲. ابزارهای جمع‌آوری داده‌ها

در مطالعات انجام شده، پژوهش‌گران از ابزارهای مختلفی برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده کرده‌اند. اطلاعات مربوط به ابزارهای مورد استفاده در مقالات منتخب، در شکل شماره (۶) نشان داده شده است.

شکل ۶: ابزارهای گردآوری داده‌ها در مطالعات بررسی شده

ابزارهای گردآوری داده‌ها را بر اساس کوهن و همکاران^۱ (2018)، دسته‌بندی و شناسایی کردیم. بر این اساس، مطالعات انجام شده، از هفت ابزار کلی استفاده کرده‌اند. این ۷ دسته عبارتند از: (۱) آزمون (۱۴۲ مورد)، (۲) پرسشنامه (۱۰۹ مورد)، (۳) مصاحبه (۵۹ مورد) که شامل دو دسته مصاحبه‌های ساخت‌یافته^۲ و نیمه‌ساخت‌یافته^۳ هستند. به اعتقاد کوهن و همکاران (2018)، در مصاحبه ساخت‌یافته، محتوای مصاحبه و ترتیب سؤال‌ها و حتی ترتیب واژه‌های سؤال‌ها، از پیش مشخص شده است. برعکس در مصاحبه نیمه‌ساخت‌یافته، با این که موضوع سؤال‌ها از پیش مشخص است؛ اما ترتیب واژگان و ترتیب سؤال‌ها، با توجه به روال مصاحبه پیش می‌رود و ممکن است در روند مصاحبه، تحت تأثیر تعامل فکری مصاحبه‌کننده و

1. Cohen et al.

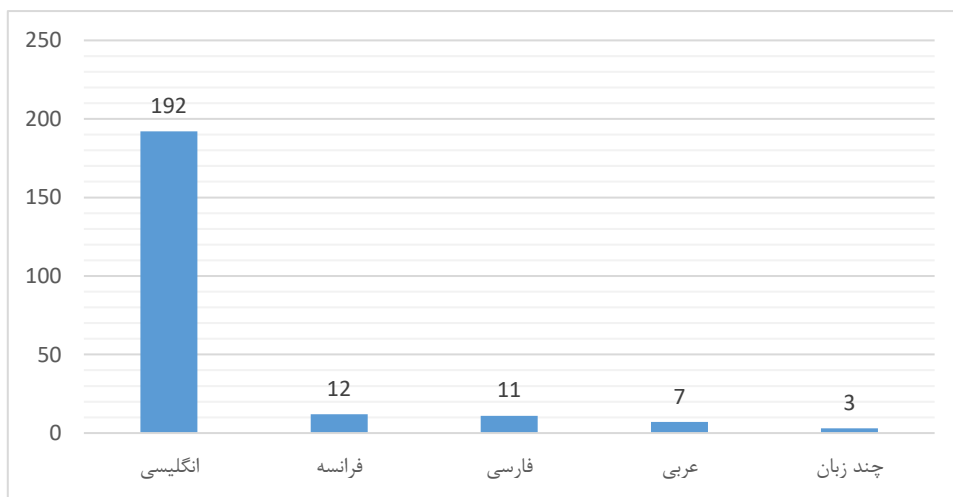
2. Structured

3. Semi-structured

مصاحبه شونده، به موضوعات از پیش تعیین نشده نیز پرداخته شود، (۴) مشاهده که به باور کوهن و همکاران (۲۰۱۸)، به نقل از سیمپسون و توسان^۱ (۲۰۰۳) عبارت است از: نظارت (اغلب نظام‌مند) و یادداشت‌برداری نظام‌مند از افراد، رویدادها، رفتارها، زمان‌ها و مکان‌ها، مصنوعات و عادت‌ها (۲۰ مورد)، (۵) منابع دست دوم که به اعتقاد کوهن و همکاران (۲۰۱۸) به نقل از گلسر^۲ (۱۹۶۳) عبارتند از: داده‌هایی که در اصل با هدف دیگری بجز پژوهش مورد نظر جمع‌آوری شده‌اند (۲۰ مورد)، در این مدل، منابع دست دوم شامل مواردی هستند که پیش از انجام پژوهش‌های مورد نظر، به دلایل دیگری وجود داشته‌اند و پژوهش‌های مورد نظر نیز به‌عنوان منابع دست دوم از آن‌ها استفاده کرده‌اند. چنین ابزارهایی شامل: اطلاعات موجود در اینترنت یا کتابخانه‌ها می‌شود. (۶) یادداشت‌های شرکت‌کننده (۱۳ مورد) و (۷) یادداشت‌های پژوهش‌گر (چهار مورد).

۵.۵.۲. زبان‌های مورد پژوهش

سه‌م زبان‌های مختلف، در مطالعات مربوط به استفاده از فناوری در آموزش و یادگیری زبان‌ها در ایران، در شکل شماره (۷) نشان داده شده است.

شکل ۷. زبان‌های مورد پژوهش در مطالعات بررسی شده

آنچه از بررسی مقالات منتخب مشخص است این است که بیشترین مطالعات بر روی زبان انگلیسی انجام شده است. تعداد مقالات مرتبط با زبان انگلیسی، برابر با ۱۹۲ از ۲۲۵ پژوهش است که ۸۵ درصد از کل پژوهش‌ها را به خود اختصاص داده است. کمترین سهم از مطالعات آموزش و یادگیری زبان‌ها، به کمک فناوری،

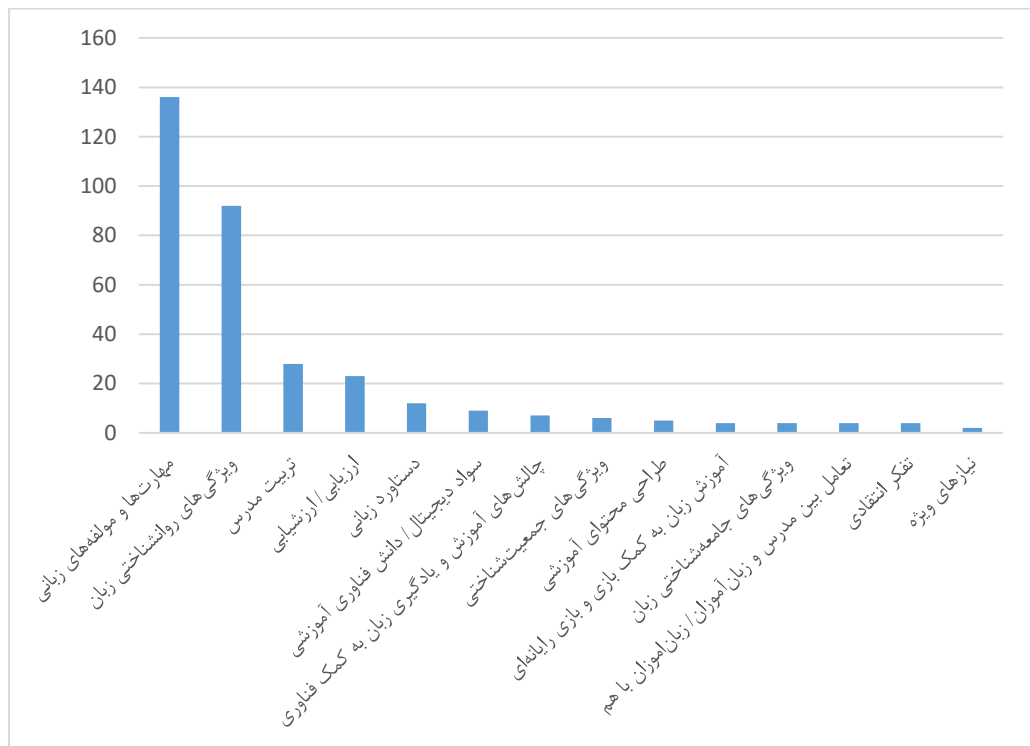
^۱. Simpson & Tuson

^۲. Glaser

با تعداد هفت مقاله، به زبان عربی تعلق دارد. زبان فارسی نیز سهم کمی در این مطالعات و برابر با ۱۱ پژوهش دارد. تعداد پژوهش‌هایی که به آموزش و یادگیری زبان فراسه به کمک فناوری پرداخته‌اند نیز معادل ۱۲ پژوهش است. همچنین سه مقاله، به آموزش بیش از یک زبان پرداخته‌اند که از آن میان، به ترتیب یک مقاله به آموزش زبان‌های فرانسه و انگلیسی، یک مقاله به آموزش زبان‌های انگلیسی، فرانسه، آلمانی و فارسی و یک مقاله نیز به زبان‌های آلمانی، اردو، اسپانیولی، انگلیسی، ایتالیایی، روسی، ژاپنی و فرانسه پرداخته‌اند.

۲.۵.۶. تمرکز پژوهش

در مطالعات انجام شده، بیشترین تمرکز پژوهش بر مهارت‌ها^۱ (گفتاری، شنیداری، نوشتاری، خواندن و درک مطلب) و مؤلفه‌های آذبنانی (گرامر، واژگان و تلفظ) بوده است. به این تفصیل که در ۱۳۶ پژوهش، به مهارت‌ها و مؤلفه‌های آذبنانی پرداخته شده است. این نشان می‌دهد که مهارت‌ها و مؤلفه‌های آذبنانی، در میان پژوهشگران از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است؛ لذا این دسته از مطالعات در جایگاه اول قرار دارند.

شکل ۸. تمرکز پژوهش در مطالعات بررسی شده

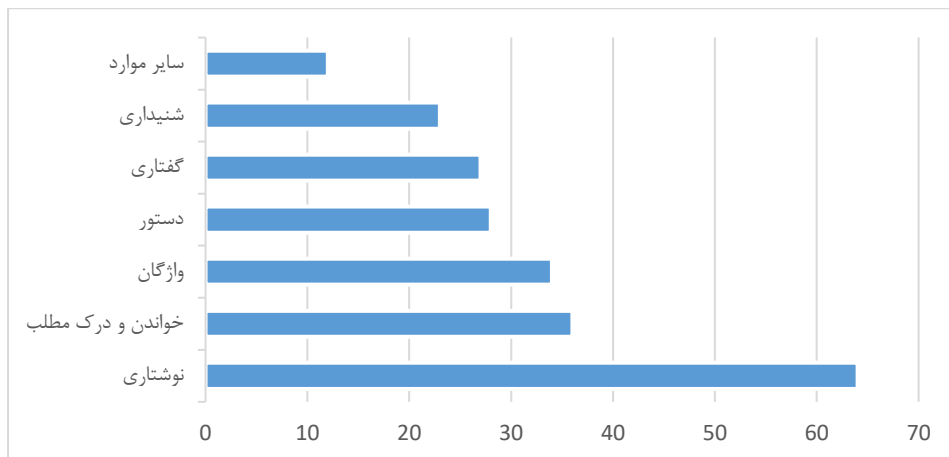
^۱. Language Skills

^۲. Language Components

همچنین دسته بزرگی از موارد که مرتبط با مسائل روان‌شناختی زبان هستند و در این پژوهش، از آن‌ها با عنوان ویژگی‌های روان‌شناختی زبان یاد می‌کنیم، در جایگاه دوم قرار دارد. این دسته، شامل نگرش (Hajimaghsoodi & Maftoon, 2018)، درک، رویکرد و باورها (Nushi & Ghasemi, 2021)، خلاقیت (Emadi et al., 2018)، انگیزه (Nasri et al., 2021)، اشتیاق به یادگیری زبان (Naemi & Naemi, 2020)، خودمختاری (Khosravani et al., 2020)، خودکارآمدی (Fathi & Barkhoda, 2021)، خودکنترلی و خودتنظیمی (Soleimani & Rahmanian, 2020)، فرایندها یا راهبردهای شناختی (Amiryousefi, 2017)، راهبردهای فراشناختی (Marboot et al, 2020)، سبک‌های یادگیری یا شناختی زبان‌آموزان (Gooniband Shooshtari et al, 2016)، تیپ شخصیتی (Razavi et al, 2021)، اضطراب و استرس تحصیلی (Babazadeh et al, 2021)، اضطراب کار با کامپیوتر (Sangi & Bagheri, 2016)، تمایل به برقراری ارتباط (Khosravani et al, 2020)، حافظه کوتاه‌مدت (Khazaie et al, 2014) و هوش هیجانی (Beheshti et al, 2020) می‌شود. در این میان، همچنین دو مطالعه بر مواردی متمرکز شده‌اند که با عنوان نیازهای ویژه در نمودار نشان داده شده‌اند. در مورد اول (Rashtchi & Laleh, 2015) روی زبان‌آموزان ناشنوا مطالعه کرده‌اند و در مورد دوم، (Gooniband Shooshtari et al, 2013) به یادگیری واژگان توسط نیمه‌بی‌سوادان پرداخته‌اند.

۲.۵.۷. مهارت‌ها و مؤلفه‌های زبانی

از میان پژوهش‌های انجام شده، همه پژوهش‌ها، به مهارت‌ها و مؤلفه‌های زبانی نپرداخته‌اند. شکل شماره (۹)، پژوهش‌های منتخب را از نظر نوع مهارت یا مؤلفه زبانی که به آن پرداخته‌اند، دسته‌بندی کرده است.

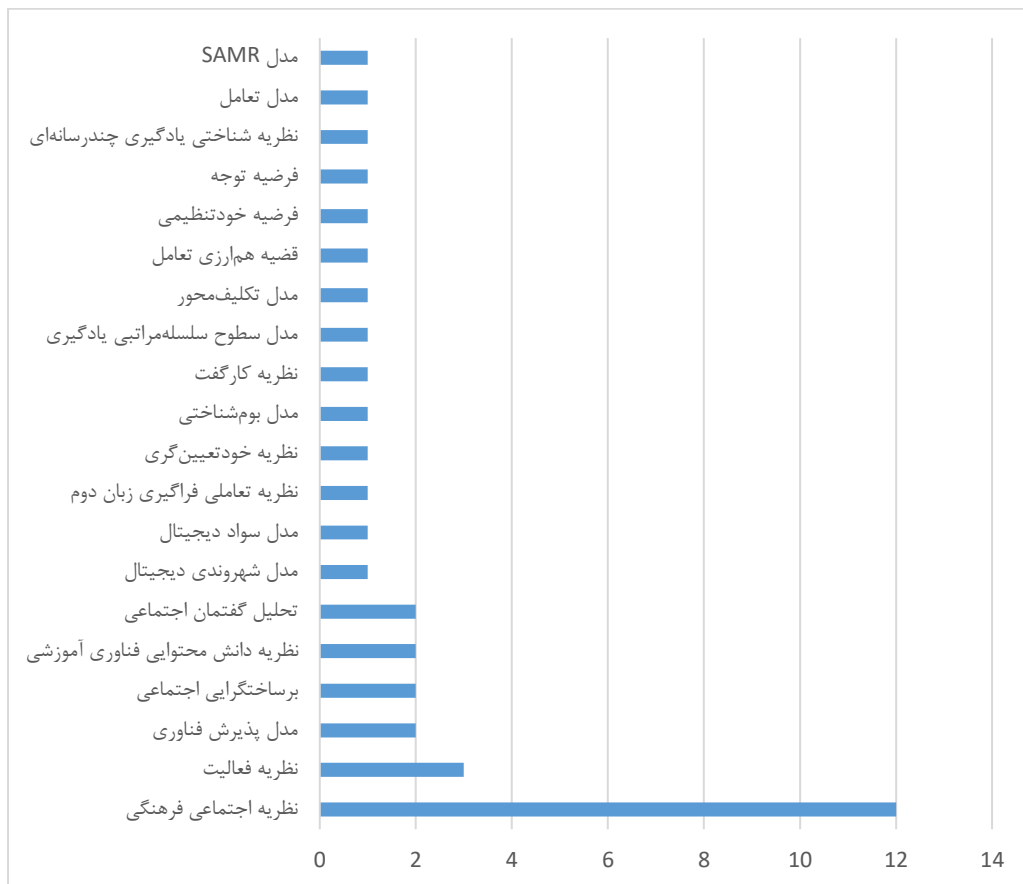

شکل ۹. مهارت‌ها و مؤلفه‌های زبانی در مطالعات بررسی شده

همان‌طور که گفته شد، تعدادی از پژوهش‌ها، اصلاً به مهارت‌ها یا مؤلفه‌های زبانی نپرداخته‌اند؛ بلکه به مسائلی چون نگرش یا درک زبان‌آموزان و مدرسان، رشد حرفه‌ای مدرسان یا چالش‌های تدریس پرداخته‌اند. بنابراین در این نمودار، جایگاهی ندارند. تعدادی نیز به مسائلی؛ چون توانش ارتباطی و فرهنگی، درک کاربردشناختی و منظورشناختی و تفکر انتقادی متمرکز شده‌اند و از آنجا که جزو چهار مهارت اصلی و مؤلفه‌های زبانی قرار نمی‌گرفتند، در جدول، در ردیف سایر نشان داده شده‌اند. بعضی از پژوهش‌ها نیز به بیش از یک مهارت یا مؤلفه زبانی پرداخته‌اند که در این صورت، برای هر مورد جداگانه حساب شده‌اند. از میان پژوهش‌هایی که به مهارت‌ها و مؤلفه‌های زبانی پرداخته‌اند، بیشترین مطالعات به مهارت نوشتاری و به تعداد ۶۴ پژوهش و کمترین مطالعات به مهارت شنیداری، به تعداد ۲۳ پژوهش، تعلق دارند.

۲. ۵. ۸. چهارچوب نظری

آنچه از این مرور نظام‌مند، درباره چهارچوب نظری مطالعات منتخب به دست می‌آید، این است که اغلب مطالعات (Rahimi et al., 2021؛ Shahnama et al., 2021)، بخشی به نام چهارچوب نظری ندارند. از میان مطالعاتی که چهارچوب نظری دارند، در مجموع معادل ۴۱ مقاله از ۲۲۵ مقاله هستند، تعداد انگشت‌شماری به صورت مشخص یک تیتراژ با عنوان چهارچوب نظری در نظر گرفته‌اند و تعداد کمی هم در متن به چهارچوب نظری مورد نظرشان اشاره کرده‌اند (Ahmadpour & Yousefi, 2016؛ Hassaskhah et al., 2013). تعدادی از مطالعات هم یک عنوان کلی را به عنوان چهارچوب نظری مطرح کرده و مجموعه‌ای از افراد را که در آن زمینه نظریه‌پردازی کرده‌اند، نام برده و از برخی نقل قول کرده‌اند و سرانجام مشخص نکرده‌اند، در پژوهش خود طبق کدام یک پیش رفته‌اند (Akrami et al., 2018؛ Shirvani et al., 2022) بنابراین، این دسته اخیر در آمار ما جای نمی‌گیرد. شکل شماره (۱۰)، به تفصیل نشان‌دهنده چهارچوب‌های نظری مورد استفاده در پژوهش‌های منتخب است.

شکل ۱۰. چهارچوب نظری در مطالعات بررسی شده

چنانچه در نمودار مشخص است؛ نظریه اجتماعی فرهنگی^۱، بیشتر از بقیه موارد و به تعداد ۱۲ پژوهش، به‌عنوان چهارچوب نظری در مقالات منتخب استفاده شده است و با فاصله خیلی زیاد، در جایگاه دوم نظریه فعالیت^۲ با سه پژوهش مرتبط قرار دارد.

۳. بحث

در نخستین گام، طرح کلی پژوهش حاضر را بر اساس مدل ترکیب پژوهش کوپر (۱۹۹۸) قرار دادیم. در مرحله جمع‌آوری داده‌ها، متوجه شدیم؛ در حوزه پژوهش‌های مربوط به آموزش و یادگیری زبان، به کمک فناوری در داخل ایران چاپ شده در نشریات علمی و پژوهشی کشور، هیچ پژوهشی که به تحلیل یکپارچه در

۱. Socio-cultural theory

۲. Activity theory

این حوزه پرداخته باشد، وجود ندارد. بنابراین تصمیم بر آن شد که این تحلیل نظام‌مند، یک تصویر کلی از مطالعات حوزه آموزش و یادگیری زبان، به کمک فناوری در فاصله سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۲ (۱۳۸۸ - ۱۴۰۰) در داخل ایران ارائه دهد. با وجود زمان‌بر بودن مطالعات تحلیلی نظام‌مند، به دلیل آن که جای خالی آن در ادبیات پژوهشی داخل ایران احساس می‌شد، اقدام به انجام این پژوهش کردیم. در این مسیر، اولین چیزی که مشاهده شد، کمبود پژوهش‌های آموزش و یادگیری زبان به کمک فناوری به‌طور کلی و کمبود شدید این پژوهش‌ها، به‌طور خاص در حوزه آموزش و یادگیری زبان فارسی بود؛ اما در سال‌های انتهایی، بازه زمانی اتخاذ شده که مصادف با همه‌گیری کرونا می‌باشد (۲۰۲۰-۲۰۲۲)، شاهد بسامد بالاتری در این حوزه بودیم که از دلایل آن، می‌توان به الزام استفاده از فناوری‌های آموزشی در آموزش و یادگیری غیرحضوری از طرف سازمان‌ها و اشخاص متولی آموزش زبان اشاره کرد.

طی این تحلیل نظام‌مند، برای سؤالات طرح شده در ابتدای پژوهش، به پاسخ‌هایی رسیدیم که به قرار زیر هستند:

در پرسش اول، مبنی بر این که تمرکز مطالعات انجام شده بر روی چه فناوری‌هایی است، باید اذعان داشت؛ نتیجه بررسی‌ها نشان می‌دهد که پژوهش‌های بررسی شده، از طیف نسبتاً وسیعی از ابزارها استفاده کرده‌اند که ابزارهای چندرسانه‌ای در این مطالعات، از بیشترین سهم برخوردارند. در دسترس بودن و مقرون به صرفه بودن و ابتدایی بودن برخی از این ابزارها، نسبت به ابزارهای جدیدتر و پیچیده‌تر، می‌تواند یکی از دلایل پرکاربرد بودن آن‌ها در ایران باشد؛ زیرا ابزارهایی مانند فایل صوتی و فایل تصویری، مواردی هستند که کاربران در زندگی روزمره به تکرار از آن‌ها استفاده می‌کنند. همچنین ابزارهایی چون پاورپوینت نیز جزو مواردی هستند که چون در اصل با اهداف آموزش طراحی نشده‌اند و با اهداف متنوع، همچون ارائه محتوا و در حوزه‌های مختلف کاربرد گسترده دارند، کاربران با آن‌ها آشنایی نسبی دارند. همچنین باید افزود؛ در مطالعات متعددی نیز تأثیر مثبت یادگیری چندرسانه‌ای در یادگیری زبان به اثبات رسیده است (Chen et al., 2016؛ Liakin et al., 2017؛ Okuno & Hardison, 2016). در جایگاه دوم، فناوری‌های وب ۲ قرار دارند. به باور تفضلی (2021a)، ابزارهای وب ۲ نسبت به ابزارهای وب ۱ تأمین‌کننده بستر مشارکت تعاملی‌تر، انعطاف‌پذیرتر و مشارکتی‌تر هستند. به‌علاوه، فناوری‌های وب ۲؛ شامل طیف وسیعی از ابزارها هستند که می‌تواند از دلایل آمار بالای استفاده از این فناوری‌ها باشد. همچنین مطالعات زیادی از تأثیر مثبت فناوری‌های وب ۲ در آموزش و یادگیری زبان گزارش داده‌اند (Ducate & Lomika, 2008؛ Hsu et al., 2008؛ Kessler et al., 2012). تعداد نسبتاً قابل توجهی از پژوهش‌ها نیز از چند فناوری برای آموزش زبان استفاده کرده‌اند. این مطالعات که ۳۷ مقاله از ۲۲۵ مقاله را در برمی‌گیرند، نشان‌دهنده تمایل به استفاده از چند ابزار در آموزش و یادگیری زبان است که در جای خود می‌تواند مورد پژوهش واقع شود. یکی از دلایل

استفاده از چند ابزار به‌طور همزمان در آموزش و یادگیری زبان، به کمک فناوری می‌تواند این باشد که مدرسان به این روش می‌توانند نیازهای مختلف زبان‌آموزان را پوشش دهند. همچنین با استفاده از چند فناوری به‌طور همزمان، می‌توان کاستی‌های هر فناوری را با فناوری دیگر پوشش داد. به‌عنوان مثال؛ به‌دلیل ماهیت چند ابزاری بودن کلاس‌هایی که به روش وارونه برگزار می‌شوند، مدرس، با استفاده از ابزارهایی مانند شبکه‌های اجتماعی یا ایمیل مواد آموزشی را پیش از کلاس در اختیار زبان‌آموز قرار می‌دهد و می‌تواند در کلاس نیز با استفاده از تختهٔ هوشمند، فایل‌های چندرسانه‌ای را از وبسایت‌های آموزش زبان برای زبان‌آموزان پخش کند. در مقابل، قصه‌گویی دیجیتال به‌عنوان ابزاری نسبتاً نو و کمتر شناخته شده در ایران، کمترین سهم را داراست؛ به‌طوری که تنها یک پژوهش از ۲۲۵ پژوهش، از این ابزار استفاده کرده است. در همین خصوص، تفضلی (2021a) نیز معتقد است؛ اگرچه در دهه گذشته، میزان استفاده از فناوری قصه‌گویی دیجیتال، در میان مدرسان زبان رو به افزایش بوده است؛ اما با این وجود، همچنان استفادهٔ موثر از آن، در آموزش و یادگیری زبان اندک است. تأثیر مثبت قصه‌گویی دیجیتال نیز بر آموزش و یادگیری زبان در مطالعات زیادی به اثبات رسیده است (Ribeiro, 2015; Nami, 2020; Meri-Yilan, 2020). ۲۴ پژوهش نیز اشاره‌ای به عنوان دقیق ابزار مورد استفاده نکرده‌اند. این پژوهش‌ها، معمولاً دربارهٔ نگرش و رویکرد مدرسان و زبان‌آموزان انجام شده است و همچنین در تعدادی از آن‌ها نیز تنها به‌عنوان کلاس برخط بسنده شده است که این البته می‌تواند از دقت کار پژوهشی بکاهد.

در پاسخ به پرسش دوم که عنوان می‌کند، از چه روش‌های تحقیقی استفاده شده است، باید گفت؛ در مطالعات انجام شده، به‌طور کلی از چهار روش پژوهش استفاده شده است که عبارتند از: (۱) روش کمی، (۲) روش کیفی، (۳) روش ترکیبی و (۴) مروری. این که بیشترین سهم روش‌های پژوهش، به روش کمی و برابر با ۳۸ درصد تعلق گرفته است، نمی‌تواند به‌دلیل دقت و اهمیت این روش نسبت به روش‌های دیگر باشد؛ چرا که به باور متخصصان، روش‌های پژوهش باید با توجه به هدف پژوهش انتخاب شوند. چنانچه کوهن و همکاران (2018) اذعان می‌دارد: «انتخاب روش پژوهش، موضوع ترجیح شخصی یا تصمیم‌گیری خودسرانه نیست؛ بلکه همانند دیگر جنبه‌های پژوهش، فرایندی مشورتی است که کلید آن کاربرد مفهوم تناسب با هدف پژوهش است» (ص ۲۸۵). بنابراین، این آمار تنها می‌تواند نشان‌دهندهٔ این موضوع باشد که ماهیت بیشتر پژوهش‌ها، به‌نوعی استفاده از روش پژوهش کمی را الزام کرده است. در جایگاه دوم نیز روش ترکیبی و به ارزش ۳۲ درصد قرار دارد. به باور کوهن و همکاران (2018)، یکی از روش‌های مثلث‌سازی که منجر به روایی بالاتر پژوهش می‌شود، مثلث‌سازی روش پژوهش است و با استناد به نقل قول بالاتر از کوهن، این‌گونه تحلیل می‌کنیم که در یک پژوهش خاص، بر اساس ماهیت آن پژوهش، از روش‌های پژوهش مختلف و یا ترکیب چند روش پژوهش استفاده می‌شود. در جایگاه سوم، مطالعات کیفی و برابر با ۲۸ درصد قرار گرفته است.

پایین بودن نسبی پژوهش‌های کیفی، می‌تواند به این دلیل باشد که روش کیفی، رویکرد نسبتاً جدیدی است و احتمالاً به همین دلیل، علاقه و مهارت کافی در جامعه پژوهشی ایران، نسبت به این روش وجود ندارد. به‌علاوه، بنا بر کوهن و همکاران (2018) به نقل از پتن^۱ (۲۰۰۲)، اگرچه تحلیل داده‌ها به روش کیفی، داده‌ها را به نتیجه می‌رساند؛ اما فرمول یا دستورالعمل ساده‌ای برای آن وجود ندارد. وی همچنین اذعان می‌دارد؛ امکان تفسیرهای مختلف، از داده‌های کیفی وجود دارد. لذا تحلیل داده‌ها به روش کیفی، روشی پیچیده است که این نیز می‌تواند دلیل دیگر بر استفاده کمتر از این روش پژوهش در کشور باشد. درنهایت، مطالعات مروری کمترین سهم و به ارزش دو درصد را در میان پژوهش‌های منتخب داراست که نشان‌دهنده کمبود این دست مطالعات، در زمینه استفاده از فناوری در آموزش زبان در ایران است که بر اهمیت پژوهش حاضر نیز می‌افزاید. با این که مطالعات تحلیلی نظام‌مند، به اذعان گوگ و همکاران (2012) مطالعات مختلف را یک‌جا جمع آورده و تحلیل می‌کنند تا پژوهشگران، برنامه مطالعاتی و سیاست‌های پژوهشی خود را بر اساس آن‌ها اتخاذ کنند، در ایران کمتر شناخته شده‌اند و همچنان نشریات داخلی ایران، تمایل چندانی برای چاپ مطالعات مروری صرف نیز ندارند و به همین موازات، جامعه دانشگاهی نیز ارزشی درخور برای این قبیل مطالعات قائل نیست؛ لذا در چنین شرایطی، پژوهشگران کمتری تمایل به انجام مطالعات مروری خواهند داشت.

پرسش سوم عنوان می‌کند که از چه ابزارهایی برای گردآوری داده‌ها استفاده شده است؟ در پاسخ باید گفت؛ در اولین جایگاه ابزار آزمون قرار دارد که در ۱۴۲ پژوهش استفاده شده است. در همین خصوص، کوهن و همکاران (۲۰۱۸) نیز معتقدند؛ تعداد، تنوع، حوزه و تخصیص‌یافتگی پژوهش‌هایی که از آزمون برای جمع‌آوری داده‌ها در آموزش و یادگیری زبان استفاده می‌کنند، با سرعت فزاینده‌ای رو به افزایش است. می‌توان گفت؛ چون نتیجه آزمون، ماهیت کمیتی و عددی دارد، تفسیر آن نسبت به ابزارهای کیفی ساده‌تر است؛ لذا پژوهشگران بیشتر میل به استفاده از این روش در جمع‌آوری داده‌ها دارند. دلیل دیگری که می‌توان برای پرکاربردتر بودن آزمون نسبت به سایر ابزارها ارائه کرد، این می‌تواند باشد که آزمون خود از ابزارهای ارزشیابی کلاس‌های آموزش زبان است؛ لذا مدرسان می‌توانند بدون این که از زبان‌آموزان انتظار کار اضافه داشته باشند یا خود وقت اضافه برای آن صرف کنند، از آزمون‌هایی که با هدف ارزشیابی زبان‌آموزان استفاده کرده‌اند، به‌عنوان منابع دست دوم در پژوهش خود نیز استفاده کنند. در جایگاه دوم، پرسشنامه قرار دارد که شامل پرسشنامه‌های باز و بسته است. پرسشنامه نیز ابزار نسبتاً معمولی برای جمع‌آوری داده‌ها است. این مطلب، شاید به این دلیل باشد که پرسشنامه نسبت به روش‌هایی چون مصاحبه و مشاهده، زمان کمتری را از پژوهشگر می‌گیرد و همچنین تحلیل و تفسیر داده‌های جمع‌آوری شده با پرسشنامه به‌خصوص پرسشنامه‌های بسته نسبت به روش‌هایی چون مصاحبه و مشاهده راحت‌تر است. این ادعا، با باور کوهن و همکاران (2018) نیز

1. Patton

هم‌راستاست که اذعان می‌دارد؛ تفسیر داده‌های عددی، بدون حضور پژوهشگر نیز امکان‌پذیر است و لذا پرسشنامه‌ها اغلب به راحتی و به سرعت قابل تحلیل هستند. در جایگاه سوم نیز مصاحبه قرار دارد که شامل مصاحبه‌های ساخت یافته و نیمه ساخت یافته است که همان‌طور قبلاً اشاره شد، می‌تواند به دلیل زمان‌بر بودن مصاحبه باشد؛ چرا که پژوهشگر باید برای مصاحبه با هریک از شرکت‌کنندگان، زمانی را در نظر بگیرد و تحلیل و تفسیر داده‌های مصاحبه نیز معمولاً وقت‌گیرتر از مراحل تحلیل و تفسیر داده‌های حاصل از آزمون و پرسشنامه است. همچنین مصاحبه باید در زمانی که برای هر دو طرف مصاحبه مناسب باشد، انجام شود که این مورد نیز به محدودیت‌های مصاحبه نسبت به آزمون و پرسشنامه می‌افزاید؛ اما کمترین ابزار مورد استفاده در جمع‌آوری داده‌ها، یادداشت‌های پژوهشگر به تعداد چهار پژوهش است. در این مورد نیز اولاً؛ پژوهشگر باید به صورت جداگانه، زمانی را برای مشاهده رفتار هر شرکت‌کننده اختصاص دهد، ثانیاً؛ دسترسی نزدیک به شرکت‌کنندگان سخت بوده و امکان فیلم‌برداری از آنان نیز دارای شرایط خاص و نیازمند به ابزار و رعایت مسائل حقوقی است. احتمالاً همین دلایل می‌توانند موجب استفاده کم از این ابزار گردآوری داده‌ها باشند.

در پاسخ به پرسش چهارم که تمرکز بر روی آموزش چه زبان‌هایی است، این‌گونه پاسخ می‌دهیم که زبان انگلیسی با ۱۹۲ پژوهش، بیشترین سهم را در مطالعات آموزش و یادگیری زبان‌ها به کمک فناوری داراست. بیشتر بودن سهم مطالعات زبان انگلیسی، چندین دلیل می‌تواند داشته باشد. نخست این که با استناد به آمار بالای پژوهش‌هایی که توسط پژوهش‌گران غیر انگلیسی زبان به زبان انگلیسی نوشته می‌شود، زبان انگلیسی در جهان به‌عنوان زبان علم شناخته شده است در نتیجه می‌تواند پژوهشگران بیشتری را به خود جلب کند. دوم این که پیرو دلیل قبلی مشتاقان یادگیری زبان انگلیسی در ایران، نسبت به افرادی که علاقه‌مند به یادگیری زبان‌های دیگر هستند، بیشتر است. سوم؛ این که آموزش زبان انگلیسی به‌عنوان یک رشته دانشگاهی نسبت به آموزش سایر زبان‌ها در ایران، از ظرفیت پذیرش دانشجوی بیشتری برخوردار است که این خود می‌تواند منجر به انجام پژوهش‌های بیشتر شود، چرا که بخش بزرگی از پژوهشگران را دانشجویان تحصیلات تکمیلی تشکیل می‌دهند. از طرفی، کمترین سهم از مطالعات، به زبان عربی، با تعداد هفت مقاله تعلق دارد که این مسئله نیز می‌تواند به دلیل عدم وجود دلایل ذکر شده، برای بسامد بالای پژوهش‌ها در زمینه زبان انگلیسی باشد. همچنین باید خاطر نشان کرد؛ زبان فرانسه با ۱۲ پژوهش، با اختلاف بسیار زیاد از زبان انگلیسی در جایگاه دوم قرار دارد؛ اما زبان فارسی با ۱۱ پژوهش، در رتبه پایین‌تر از زبان فرانسه، مورد مطالعه قرار گرفته است. این بدان معناست که در بازه زمانی مورد نظر، به‌طور متوسط در هر سال، کمتر از یک مقاله در حوزه آموزش و یادگیری زبان فارسی، به کمک فناوری نوشته شده است که به‌طور مشخص آمار بسیار پایینی است. این مسأله، نتیجه منطقی کم بودن مطالعات آموزش و یادگیری زبان فارسی به‌طور کلی است. بنا بر تجربه نویسنده اول، به‌عنوان مدرس زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان در دانشگاه‌های مختلف ایران، یکی از

دلایل می‌تواند، اشاره به ملیت فراگیران زبان فارسی باشد که اغلب از کشورهای عرب‌زبانی چون سوریه، لبنان، عراق و بحرین هستند و به نظر می‌رسد؛ آشنایی کمی با فناوری آموزشی دارند. از دلایل دیگر، می‌توان به عدم رغبت دانشگاه‌های متولی آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان برای سرمایه‌گذاری در زمینه فناوری آموزشی اشاره کرد که با توجه به سیاست‌های جدید، وزارت علوم مبنی بر تولید سرمایه توسط دانشگاه‌ها، از طریق جذب دانشجوی خارجی، اختصاص بودجه در این زمینه منطقی به نظر می‌رسد. مدرسانی که از سواد دیجیتال پایینی برخوردارند و در نتیجه، در مقابل استفاده از فناوری در آموزش مقاومت می‌کنند، نیز می‌توانند دلیلی دیگری بر کمبود مطالعات آموزش و یادگیری زبان فارسی به کمک فناوری باشند. همچنین به نظر می‌رسد؛ متخصصین تهیه و تدوین مطالب آموزشی زبان فارسی و طراحان آموزشی، باید به موضوع محتوای آموزشی زبان فارسی، به کمک فناوری توجه ویژه‌ای داشته باشند؛ چرا که جامعه آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان، با کمبود منابع به کمک فناوری مواجه است و بجز تلاش‌های اخیر مؤسسه دهخدا و بنیاد سعدی در تهیه مطالب آموزشی با استفاده از فناوری و اقدامات پراکنده و ناچیز برخی دانشگاه‌ها، اقدام موثری در داخل کشور صورت نگرفته است و با یک بررسی ساده، متوجه می‌شویم که دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی و پژوهشی خارج از کشور، در تولید مواد آموزشی زبان فارسی به کمک فناوری، بالاترین سهم را دارند. اگرچه اغلب این منابع، از جنبه‌های آموزشی و فناوری و انتقال فرهنگی، از کیفیت پایینی برخوردارند؛ پرداختن به این موضوع، نیازمند مقالی دیگر است. به‌علاوه، در جهانی که حرف اول را رسانه می‌زند، اگر بخواهیم مانند گذشته، سهمی در شکل‌دهی فرهنگ جهانی داشته باشیم، باید همگام با جهان، زبان ارائه فرهنگ خود را ارتقا دهیم؛ لذا لزوم انجام پژوهش در زمینه آموزش و یادگیری زبان فارسی به کمک فناوری، در جهانی که هر روز بیشتر به سمت استفاده از فناوری پیش می‌رود، نیازی است که به شدت احساس می‌شود.

در پاسخ به پرسش پنجم که تمرکز پژوهش‌ها در چه حوزه‌هایی بوده است، این‌گونه بیان می‌کنیم؛ آنچه از مرور مطالعات به‌دست آمد، این بود که تعداد قابل توجهی از پژوهش‌ها، تمرکز خود را بر مهارت‌ها و مؤلفه‌های زبانی گذاشته بودند که تعداد ۱۳۶ مورد از ۲۲۵ پژوهش را تشکیل می‌دهند. دلیل توجه ویژه به مهارت‌ها و مؤلفه‌های زبانی، شاید این باشد که ارزیابی بخش بزرگی از یادگیری زبان، از خلال توجه به مهارت‌ها و مؤلفه‌های زبانی امکان‌پذیر است. به‌عبارت دیگر؛ مهارت‌ها و مؤلفه‌های زبانی، در دسترس‌ترین محصولات یادگیری زبان هستند. جایگاه دوم، به ویژگی‌های روان‌شناختی زبان که عبارتند از: نگرش، درک، رویکرد، خلاقیت، انگیزه، اشتیاق به یادگیری زبان، موفقیت در یادگیری زبان، خودمختاری، خودکارآمدی، مهارت‌های ارتباطی، خودکنترلی و خودتنظیمی، فرایندها یا راهبردهای شناختی و فراشناختی، سبک‌های آموزشی مدرسان، سبک‌های یادگیری یا شناختی زبان‌آموزان، تیپ شخصیتی، تمایل به برقراری ارتباط، حافظه کوتاه-مدت و هوش هیجانی تعلق دارد. بر کسی پوشیده نیست که مسائل روان‌شناختی در آموزش و یادگیری زبان

تاثیر مهمی دارند، دلیل تعدد این مطالعات که ۹۲ مورد از ۲۲۵ پژوهش را تشکیل می‌دهند، می‌تواند به همین دلیل باشد؛ به اضافه این که در مطالعات آموزش و یادگیری زبان به کمک فناوری، رویارویی با فناوری خود موجب تأثیرات روان‌شناختی ویژه‌ای است که به‌عنوان مثال در مطالعات مربوط به درک، رویکرد و نگرش به آن‌ها پرداخته شده است. در جایگاه سوم، پژوهش‌هایی قرار دارند که به تربیت حرفه‌ای مدرسان پرداخته بودند. تعداد این مطالعات، ۲۸ مورد است که با توجه به آمار کل مقالات مرور شده، سهم کمی دارد؛ یعنی جامعه آکادمیک ایران در حوزه تربیت حرفه‌ای مدرسان زبان، به کمک فناوری نیز با کمبود منابع مواجه است که این مطلب، می‌تواند مورد توجه دانشگاه‌های تربیت معلم و دانشگاه‌هایی که رشته آموزش زبان‌ها دارند؛ باشد تا برای تربیت حرفه‌ای مدرسان به‌روز، از پژوهش‌های این حوزه حمایت ویژه‌ای کنند. همچنین تعداد نه مطالعه سواد دیجیتال و دانش فناوری زبان را در میان مدرسان و زبان‌آموزان بررسی کرده بودند. هفت پژوهش نیز به چالش‌های آموزش و یادگیری زبان به کمک فناوری پرداخته بودند. این مطالعات نیز در جای خود از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند؛ چرا که دست‌آورد آن‌ها، روشن شدن مشکلات موجود و سطح آشنایی مدرسان و زبان‌آموزان با آموزش و یادگیری زبان، به کمک فناوری است که سیاست‌گذاران می‌توانند با توجه به نتایج این پژوهش‌ها، در جهت رفع آن‌ها و یا ارتقای سطح سواد کاربران اقدام کنند. یکی از دستاوردهای جالب توجه پژوهش حاضر، این بود که دو مورد از مطالعات به زبان‌آموزان با نیازهای ویژه پرداخته بودند. از این دو مطالعه، یک مورد درباره زبان‌آموزان ناشنوا و مورد دیگر درباره زبان‌آموزان نیمه بی‌سواد بود. پرواضح است که در این زمینه نیز با کمبود منابع مواجهیم؛ چرا که زبان‌آموزان با نیازهای ویژه، اغلب به‌سختی امکان شرکت در کلاس حضوری دارند و یا ممکن است، سرعت یادگیری آن‌ها با افراد دیگر متفاوت باشد؛ لذا استفاده از فناوری برای آموزش زبان‌آموزان با نیازهای ویژه، می‌تواند نیازهای خاص آنان را مرتفع کند.

در پاسخ به پرسش ششم که بیان می‌کند، تمرکز بر روی چه مهارت‌های زبانی است، باید گفت؛ با توجه به این که در حوزه مطالعات آموزش زبان، علاوه بر مهارت‌ها و مؤلفه‌های زبانی، موضوعاتی چون درک و نگرش زبان‌آموزان و مدرسان نسبت به آموزش و یادگیری زبان به کمک فناوری و رشد حرفه‌ای مدرسان نیز مورد توجه است. در میان ۲۲۵ مطالعه بررسی شده نیز تنها بخشی از مطالعات، به مهارت‌ها و مؤلفه‌های زبانی پرداخته‌اند که در میان آن‌ها، بیشترین سهم به مهارت نوشتاری و کمترین سهم، به مهارت شنیداری تعلق دارد. به نظر می‌رسد؛ علت کمتر پرداختن به مهارت شنیداری، به دلیل وجود این باور باشد که مهارت شنیداری، تنها با در معرض زبان قرار گرفتن گسترش پیدا می‌کند و نیازی به آموزش ندارد. در صورتی که به باور چستین^۱ (1988)، توانایی درک زبان گفتاری، نتیجه صرف مطالعه زبان نیست؛ بلکه آموزش مهارت شنیداری در برنامه‌های آموزش زبان، یک الزام است؛ لذا با توجه به اهمیت و نقش اساسی مهارت شنیداری، به‌عنوان

^۱. Chastain

یک مهارت دریافتی که تأمین‌کننده بخشی از درون‌داد زبانی برای زبان‌آموز است، باید بخش بیشتری از برنامه آموزشی مؤسسات زبان و دانشگاه‌ها، به آموزش این مهارت اختصاص یابد.

در پاسخ به پرسش هفتم که از چه چهارچوب‌های نظری استفاده شده است، باید عنوان داشت؛ تعداد زیادی از مطالعات، اصلاً چهارچوب نظری نداشتند و تنها ۴۱ پژوهش شناسایی شدند که از میان ۲۲۵ پژوهش، دارای یک چهارچوب نظری در قالب نظریه یا مدل بودند و در این میان، بیشترین استفاده از نظریه اجتماعی فرهنگی ویگوتسکی، به تعداد ۱۲ پژوهش بود. به این ترتیب، به نظر می‌رسد؛ ادبیات مربوط به پژوهش‌های آموزش و یادگیری زبان، به کمک فناوری در ایران، در زمینه چهارچوب نظری دچار ضعف هستند؛ چرا که داشتن یک چهارچوب نظری، از ملاک‌های اساسی هر مقاله علمی- پژوهشی است. به باور آکای‌اوقلو^۱ (2019)، حوزه آموزش و یادگیری زبان به کمک فناوری، به‌عنوان یک حوزه نوظهور، نظریه‌های حوزه‌های مختلفی مانند: فراگیری زبان دوم، زبان‌شناسی، روان‌شناسی و تعلیم و تربیت را اتخاذ کرده و از آن‌ها برای تبیین مسائل خود استفاده می‌کند. یافته‌های این تحقیق نیز در تأیید مطالب فوق، نشان‌گر آن است که در مطالعات داخل ایران نیز از نظریه‌های این حوزه‌های مختلف مانند: نظریه تعاملی فراگیری زبان دوم، نظریه کارگفت، فرضیه توجه و مدل تکلیف‌محور استفاده شده است. هابارد و لوی^۲ (2016) نیز معتقدند؛ بیشتر مطالعات در زمینه آموزش و یادگیری زبان به کمک فناوری، سه نظریه غالب اجتماعی فرهنگی^۳، برساخت‌گرایی اجتماعی^۴ و فراگیری زبان دوم^۵ را به‌عنوان چهارچوب نظری استفاده کرده‌اند. در همین خصوص، ملاحظه می‌شود که در میان پژوهش‌های مورد بررسی قرار گرفته نیز نظریه اجتماعی فرهنگی از بیشترین سهم برخوردار است.

درنهایت، آنچه از این پژوهش حاصل می‌شود، کمبود مطالعات در زمینه آموزش زبان‌ها به کمک فناوری در ایران است؛ لذا به‌عنوان پیشنهادی برای مطالعات بعدی پژوهش در زمینه آموزش زبان‌های مختلف، به-خصوص زبان فارسی و زبان‌های دیگر؛ چون عربی، فرانسه، روسی و آلمانی که به‌صورت رشته‌های دانشگاهی نیز در دانشگاه‌های ایران وجود دارند، توصیه می‌شود. همچنین از آنجایی که از میان فناوری‌های مورد استفاده، مواردی چون قصه‌گویی دیجیتال، ماک، مدل، بازی‌های رایانه‌ای و تخته هوشمند، سهم کمی در مطالعات داشتند. با توجه به سودمندی این فناوری‌ها، برای آموزش و یادگیری زبان، مطالعه درباره آن‌ها می‌تواند در دستور کار پژوهشگران و مدرسان قرار گیرند. همچنین به‌علت آن که دسته نسبتاً بزرگی از مطالعات، از چند فناوری استفاده کرده بودند، نتیجه این پژوهش‌ها، حاصل تجمیع فناوری‌های نامبرده است؛ لذا تمرکز بر یک

1. Akayoglu

2. Hubbard & Levy

3. Sociocultural Theory

4. Social constructivism

5. Second Language Acquisition (SLA)

فناوری خاص نیز به‌منظور عمق بخشیدن به درک پژوهشگران از آن فناوری و کشف زوایای پنهان آن، می‌تواند موضوعی برای پژوهش باشد. از دیگر دست‌آوردهای این پژوهش، این آگاهی بود که بیشتر پژوهش‌ها، فاقد چهارچوب نظری بودند که این از وجاهت و دقت هر کار پژوهشی می‌کاهد؛ در نتیجه پیشنهاد می‌شود، پژوهشگران خود را ملزم به اتخاذ یک چهارچوب نظری در پژوهش‌ها کنند. همچنین از میان مهارت‌های زبانی، مهارت شنیداری که همواره کمتر مورد پژوهش بوده، در میان مطالعات مرور شده نیز کمترین سهم را داراست. به‌همین علت، پژوهش در زمینه مهارت شنیداری، به کمک فناوری می‌تواند حیطة خوبی برای پژوهش‌های آتی باشد. از دیگر دستاوردهای این پژوهش، یافتن تمرکز پژوهش‌های مختلف در زمینه آموزش زبان به کمک فناوری بود. در این قسمت مشخص شد؛ در موضوع اضطراب کار با کامپیوتر که مربوط به حوزه فناوری‌هراسی^۱ است، تنها یک مطالعه انجام شده است. با توجه به اینکه این موضوع از اهمیت بالایی برخوردار است، می‌تواند موضوع مناسبی برای مطالعات بعدی باشد.

۴. نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر، به‌عنوان بخشی از پژوهشی بزرگ‌تر که در قالب رساله دکتری ارائه خواهد شد، با هدف تحلیل نظام‌مند مطالعات انجام شده، در حوزه آموزش و یادگیری زبان، به کمک فناوری در داخل ایران، در فاصله سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۲ میلادی انجام گرفت. به این منظور، تمام نشریات داخلی، در زمینه زبان و آموزش زبان که عبارت از ۴۲ عنوان نشریه هستند، از فهرست نشریات علمی - پژوهشی کشور انتخاب شدند. از میان مقالات بررسی شده، ۲۲۵ مقاله، در حوزه آموزش زبان‌ها به کمک فناوری و از این میان نیز تنها ۱۱ مورد در زمینه آموزش زبان فارسی به کمک فناوری بود. بنابر یافته‌های این مطالعه در زمینه مطالعات آموزش و یادگیری زبان به کمک فناوری، اگرچه دچار کمبود هستیم، اما با توجه به آمار در زمینه مطالعات مربوط به آموزش و یادگیری زبان فارسی به کمک فناوری دچار ضعف شدید هستیم.

فهرست منابع:

- اکرمی، اعظم، فسنولی، بهزاد و محمد علمی، پوریا. (۱۳۹۷). طراحی و اعتبارسنجی مدلی برای تعیین سطح رایانه‌ای توانایی ترجمه انگلیسی به فارسی دانشجویان از طریق سنجش پویا. *پژوهش‌های زیان‌شناختی در زبانهای خارجی*، ۱۸(۱)، ۲۷۰-۲۴۷. [doi:10.22059/jflr.2017.240836.392](https://doi.org/10.22059/jflr.2017.240836.392)
- جمال‌الدین، فرانک. (۱۴۰۰). تاریخچه آموزش و یادگیری زبان به کمک فناوری. دارا تفضلی، *آموزش زبان فارسی با فناوری از نظریه تا کاربرد*، صص: ۳۸-۲۳. تهران: نشر لوگوس.

^۱. Technophobia

خزایی، سعید، زارعی، غلامرضا، کتابی، سعید و احمدپور کاسگری، زهرا. (۱۳۹۱). بررسی اثر شیوه ارائه محتوا و جنسیت فراگیران بر حافظه کوتاه‌مدت در فرایند یادگیری واژگان از طریق تلفن همراه. *زبان پژوهی (علوم انسانی)*، ۶(۱۱)، صص: ۴۳-۶۴. doi:10.22051/jlr.2014.1089

خزایی، سعید، عابدی، محمدرضا، زارعی، غلامرضا و لطفی، احمدرضا. (۱۳۸۹). بررسی تاثیر حافظه کوتاه مدت بر توانایی یادگیری واژگان زبان انگلیسی فراگیران فارسی زبان از طریق تلفن همراه. *نقد زبان و ادبیات خارجی*، ۲(۴)، صص: ۴۹-۶۹. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=175620>

رضایی، امیر، گردانی، یحیی و سحرخیز عربانی، آرش. (۱۳۹۱). تاثیر نرم‌افزارهای آموزش زبان انگلیسی بر انگیزه پیشرفت دانش‌آموزان. *نقد زبان و ادبیات خارجی*، ۸(۶۶)، صص: ۷۵-۹۱.

فتحی، جلیل، نقشبندی، زانبار و محمدی، پیمان. (۱۴۰۰). اثربخشی تدریس مهارت نوشتار براساس روش وارونه بر عملکرد مهارت نوشتاری و خودتنظیمی زبان‌آموزان ایرانی. *جستارهای زبانی*، ۱۲(۴)، صص: ۶۲۷-۶۵۹. doi:10.29252/LRR.12.4.20

سلیمانی، حسن و رحمانیان، محبوبه. (۱۳۹۸). بازنگری فناوری در یادگیری: خود کنترلی و خودتنظیمی در یک دوره تلفیقی. *پژوهشهای زبانشناختی در زبانهای خارجی*، ۹(۴)، صص: ۱۰۴-۱۰۸۵. doi:10.22059/jflr.2019.280167.622

عمادی، سید رسول، وکیلی فرد، امیررضا و فرخنده، یونس. (۱۳۹۷). تاثیر آموزش به شیوه ی معمول و ترکیبی بر خلاقیت، انگیزش و یادگیری فارسی آموزان غیرایرانی. *زبان پژوهی (علوم انسانی)*، ۱۰(۲۸)، صص: ۲۱۹-۲۴۱. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=470665>

مهرابی، مرضیه و هماپور، سپیده. (۱۳۹۷). بررسی تأثیر گونه بستر در کلاس‌های مجازی هم‌زمان بر درک شفاهی زبان‌آموزان ایرانی: مورد پلت‌فرم ادوبی کانکت و نرم‌افزار اسکایپ. *جستارهای زبانی*، ۹(۲)، صص: ۲۵۱-۲۷۶. dorl.net/dor/20.1001.1.23223081.1397.9.2.10.7

ناعمی، زهره، و ناعمی، علی‌محمد. (۱۳۹۹). تاثیر فناوری اطلاعات و ارتباطات بر اشتیاق یادگیری و عملکرد تحصیلی در برنامه‌دروسی مکالمه زبان عربی. *پژوهشهای زبانشناختی در زبانهای خارجی*، ۱۰(۱)، صص: ۲۱۶-۲۳۲. doi:10.22059/jflr.2019.289160.681

نعمتی سرخی، محبوبه. (۱۳۹۸). بررسی تأثیر روش یاددهی- یادگیری معکوس بر پیشرفت مهارت خواندن و نوشتن فارسی آموزان غیرفارسی زبان. *پژوهش‌نامه آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان*، ۸(۲)، صص: ۲۵۱-۲۶۶. doi:10.30479/jtpsol.2019.11116.1448

References:

- Abtahi, M., Abadikhah, S., & Dehqan, M. (2020). The influence of computer-based and collaborative handwritten peer feedback on the writing performance of EFL learners. *Journal of Modern Research in English Language Studies*, 7(3), 92-113. doi:10.30479/jmrels.2020.12281.1527
- Ahmadpour, L., & Yousefi, M. (2016). The role of mobile-assisted language learning on EFL learners' development of writing accuracy, fluency, and complexity. *Journal of Modern Research in English Language Studies*, 3(4), 105-118. doi:10.30479/elt.2016.1581
- Akayoglu, S. (2019). Theoretical frameworks used in CALL studies: A systematic review. *Teaching English with Technology*, 19(4), 104-118.
- Akrami, A., Ghonsooly, B., & Mohammad Alami, P. (2018). Designing and validating a model of computerized English-Persian translation placement test, using dynamic assessment approaches. *Foreign Language Research Journal*, 8(1), 247-270. [In Persian]. doi:10.22059/jflr.2017.240836.392
- Amiryousefi, M. (2017). Effects of task complexity increase on computer-mediated L2 writing and temporal distribution of cognitive and metacognitive processes. *Journal of Research in Applied Linguistics*, 8(2), 187-210. doi:10.22055/ral.2017.13097

- Arabloo, P., Hemmati, F., Rouhi, A., & Khodabandeh, F.** (2021). The effect of technology-aided project-based learning on EFL learners' language proficiency and self-regulation. *Foreign Language Research Journal*, 11(2), 273-295. doi:10.22059/jflr.2021.316780.798
- Babazadeh Aghdam, A., Ramazani, F., Naderi, E., & Roshanchesli, M.** (2021). On Arabic language and literature learners' viewpoint regarding the impact of attitude toward technology on academic stress and Arabic language teaching. *Studies in Arabic Teaching and Learning*, 5(2), 173-190. doi:10.22099/jsatl.2021.40639.1127
- Ballıdağ, S., & Dikilitaş, K.** (2021). Preparatory school teachers' self-directed online professional development. *Iranian Journal of Language Teaching Research*, 9(3), 25-38. doi:10.30466/ijltr.2021.121074
- Baradaran, A., & Hanifehzadeh, S.** (2013). The comparative effects of using electronic short story books and traditional printed texts on EFL learners' reading comprehension. *Journal of Language and Translation*, 3(2), 45-53.
- Beheshti, Z., Nejadansari, D., & Barati, H.** (2020). The role of literature-based activities and emotional intelligence in WhatsApp assisted writing of Iranian engineering students. *Two Quarterly Journal of English Language Teaching and Learning University of Tabriz*, 12(26), 59-84.
- Bilki, Z., Satar, M., & Sak, M.** (2022). Critical digital literacy in virtual exchange for ELT teacher education: An interpretivist methodology. *ReCALL FirstView*, 1-16. doi:10.1017/S095834402200009X
- Birjandi, P., & Ebadi, S.** (2010). Dynamic assessment in synchronous computer mediated communication (SCMC). *Teaching English Language*, 3(1), 93-122. doi:10.22132/tel.2009.128616
- Birks, M., & Mills, J.** (2011). *Grounded theory: A practical guide*. United States: SAGE.
- Booton, S., A., Hodgkiss, A., & Morphy, V., A.** (2021). The impact of mobile application features on children's language and literacy learning: A systematic review. *Computer Assisted Language Learning*. doi:10.1080/09588221.2021.1930057
- Cavanagh, S.** (1997). Content analysis: Concepts, methods and applications. *Nurse Researcher*, 4(3), 5-13. doi:10.7748/nr1997.04.4.3.5.c5869
- Chahkandi, F.** (2021). Online Pandemic: Challenges of EFL faculty in the design and implementation of online teaching amid the Covid-19 outbreak. *Foreign Language Research Journal*, 10(4), 706-721. doi:10.22059/jflr.2021.313652.774
- Chastain, K.** (1988). *Developing second-language skills theory and practice (3rd ed.)*. Florida: Harcourt Brace Jovanovich.
- Chen, C. M., Tan, C. C., & Lo, B. J.** (2016). Facilitating English-language learners' oral reading fluency with digital pen technology. *Interactive Learning Environments*, 24(1), 96-118. doi:10.1080/10494820.2013.817442
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K.** (2018). *Research methods in education. eighth edition*. London: Routledge
- Cooper, H.** (1998). *Synthesizing research: A guide for literature review (3rd ed.)*. United States: SAGE.
- Dehghanzadeh, H., Fardanesh, H., Hatami, J., Talaee, E., & Noroozi, O.** (2021): Using gamification to support learning English as a second language: A systematic review, *Computer Assisted Language Learning*, doi:10.1080/09588221.2019.1648298
- Derakhshan, A.** (2021). Emergence distance education (EDE) role in the learning of English language skills during COVID-19 pandemic. *Teaching English as a Second Language Quarterly (Formerly Journal of Teaching Language Skills)*, 40(3), 41-82. doi:10.22099/jtls.2021.39849.2948
- Ducate, L., & Lomicka, L.** (2008). Adventures in the blogosphere: From blog readers to blog writers. *Computer Assisted Language Learning*, 21(1), 9-28. doi:10.1080/09588220701865474

- Dusti, M., Amirian, Z., & Nejadansari, D.** (2021). Application of web quest-based instruction in higher education context: EFL students' achievement in writing skill. *Two Quarterly Journal of English Language Teaching and Learning University of Tabriz*, 13(27), 113-136. doi:10.22034/elt.2021.42866.2312
- Ebadi, S., Khazaie, S., & Bashiri, S.** (2020). Technology acceptance of NAVID learning management system in the Iranian medical English courses under the COVID-19 pandemic. *Two Quarterly Journal of English Language Teaching and Learning University of Tabriz*, 12(26), 401-433. doi:10.22034/elt.2021.42131.2296
- Eghtesad, S.** (2020). Apprentissage collaboratif d'expression écrite du français sur Instagram. *Plume, Revue semestrielle de l'Association Iranienne de Langue et Littérature Françaises*, 16(31), 29-54. [In French] doi:10.22129/plume.2020.238786.1150
- Emadi, S., Vakilifard, A., & Farkhondeh, Y.** (2018). Comparing the effect of traditional and blended instructional approaches on the creativity, motivation, and learning of non-Iranian learners of Persian language. *Zabanpazhuhi (Journal of Language Research)*, 10(28), 219-241. [In Persian]. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=470665>
- Fathi J, Naghshbandi Z, & Mohamadi P.** (2021). The effect of a flipped writing classroom on writing performance and self-regulation of Iranian EFL learners. *Language Related Research*, 12 (4), 627-659. [In Persian]. <http://rr.modares.ac.ir/article-14-37930-fa.html>
- Fathi, J., & Barkhoda, J.** (2021). Exploring the effect of the flipped classroom on EFL learners' reading achievement and self-efficacy. *Foreign Language Research Journal*, 11(3), 435-452. doi:10.22059/jflr.2021.330102.889
- Felix, U.** (2005). Analyzing recent CALL effectiveness research – towards a common agenda. *Computer Assisted Language Learning* 18(1), 1–32.
- Golonka, M., E., Bowles, A., R., Frank, V., M., Richardson, D., L., & Freynik, S.** (2014) Technologies for foreign language learning: A review of technology types and their effectiveness. *Computer Assisted Language Learning*, 27(1), 70-105. doi:10.1080/09588221.2012.700315
- Gooniband Shooshtari, Z., Jalilifar, A., & Khazaie, S.** (2013). Mobile, L2 vocabulary learning, and fighting illiteracy: A case study of Iranian semi-illiterates beyond transition level. *Applied research on English Language*, 2(4), 65-79. <https://www.sid.ir/en/journal/ViewPaper.aspx?id=329249>
- Gooniband Shooshtari, Z., Jalilifar, A., & Ahmadpour Kasgari, Z.** (2016). Learning styles and the writing process in a digitally blended environment: Revising, switching, and pausing behaviors in focus. *Issues in Language Teaching*, 5, 1, 82-51. doi:10.22054/ilt.2016.7726
- Gough, D., Oliver, S & Thomas, J.** (2012) Introducing systematic reviews. In D. Gough, S. Oliver & J. Thomas (Eds) *An Introduction to Systematic Reviews*. London: Sage
- Hajimaghsoodi, A. & Maftoon, P.** (2018). Iranian EFL learners' perception of the efficacy and affordance of Activity theory-based computer assisted language learning in writing achievement. *Teaching English as a Second Language Quarterly (Formerly Journal of Teaching Language Skills)*, 36(4), 33-66. doi:10.22099/jtls.2018.24838.2222
- Hassaskhah, J., Barekat, B., & Farhang asa, N.** (2014). Reading performance of Iranian EFL learners in paper and digital texts. *Teaching English as a Second Language Quarterly (Formerly Journal of Teaching Language Skills)*, 33(1), 1-21. doi:10.22099/jtls.2014.2020
- Higgins J, Green S.** (2011). *Cochrane handbook for systematic reviews of interventions*. London: The Cochrane Collaboration.
- Hoomanfar, M., & Rahimi, M.** (2021). Effect of computer-mediated vs. face-to-face peer feedback on L2 introverted vs. extroverted learners' writing ability and language-related episodes. *Journal of Language Horizons*, 5(2), 51-73. doi:10.22051/lghor.2020.32628.1353
- Wang, S., & Comac, L.** (2008). Using audioblogs to assist English-language learning: An investigation into student perception. *Computer Assisted Language Learning*, 21(2), 181–198. doi:10.1080/09588220801943775

- Hubbard, P., & Levy, M.** (2016). Theory in computer-assisted language learning research and practice. In F. Farr & L. Murray (Eds.), *The Routledge Handbook of Language Learning and Technology* (pp. 24-38). Abingdon, Oxon, United Kingdom: Routledge. doi:10.4324/9781315657899
- Hubbard, P.** (2005). A review of subject characteristics in CALL research. *Computer Assisted Language Learning* 18.5, 351-368.
- Jahangard, A., & Norouzizaddeh, M.** (2020). An online system's effect on Iranians' EFL academic writing performance across different proficiency levels. *Two Quarterly Journal of English Language Teaching and Learning University of Tabriz*, 12(25), 149-173.
- Jamaleddin, F.** (2021). A history of CALL. In D. Tafazoli (Ed.), *Teaching Persian with technology from theory to practice* (pp. 23-38). Tehran, Iran: Logos. [In Persian]
- Kazemainy, F., Barjesteh, H., Golagahei, N., & Nasrollahi Mouziraji, A.** (2020). Agile development of a custom-made vocabulary mobile application: A critical qualitative approach. *Teaching English as a Second Language Quarterly (Formerly Journal of Teaching Language Skills)*, 38(4), 43-93. doi:10.22099/jtls.2020.36398.2786
- Kessler, G., Bikowski, D., & Boggs, J.** (2012). Collaborative writing among second language learners in academic Web-based projects. *Language Learning & Technology*, 16, 91-109. doi:10125/44276
- Ketabi, S., & Kavoshian, S.** (2017). Innovative technology in English language teaching: The utility of mobile social network sites to improve teacher education. *Teaching English Language*, 11(1), 39-67. doi:10.22132/tel.2017.53530
- Khazaie, S., Abedi, M. R., Zareie, GH. R., & Lotfi, A. R.** (2010). Investigating the impact of short-term memory on the ability to learn English vocabulary of Persian language learners through mobile phones. *Critical Language and Literary Studies*, 2(4), 49-69. [In Parsian]. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=175620>
- Khazaie, S., Zarei, G., Ketabi, S., & Ahmadpour, Z.** (2014). An investigation into the Effect of content representation and gender on learners' short-term memory: A study of cell-phone assisted vocabulary learning. *Zabanpazhuhi (Journal of Language Research)*, 6(11), 43-64. [In Persian]. doi:10.22051/jlr.2014.1089
- Khodabakhshi, M., Jafarigohar, M., & Soleimani, H.** (2021). The effect of pre-class content delivery techniques on inferential reading comprehension: The case of flipped classrooms. *Iranian Journal of English for Academic Purposes*, 10(3), 102-121. <dorl.net/dor/20.1001.1.24763187.2021.10.3.7.5>
- Khomeijani Farahani, A. A., Kaivanpanah, Sh., & Naseri, Z., S.** (2019). The effect of task type on autonomous EFL learners' interactive negotiations in a text-based synchronous computer-mediated context. *Two Quarterly Journal of English Language Teaching and Learning University of Tabriz*, 11(24), 177-200
- Khosravani, M., Khoshsima, H., & Mohamadian, A.** (2020). On the effect of flipped classroom on learners' achievement, autonomy, motivation and WTC: Investigating learning and learner variables. *Two Quarterly Journal of English Language Teaching and Learning University of Tabriz*, 12(25), 175-189.
- Kristiawan, D., Ferdiansyah, S., & Picard, M.** (2022). Promoting vocabulary building, learning motivation, and cultural identity representation through digital storytelling for young Indonesian learners of English as a Foreign Language. *Iranian Journal of Language Teaching Research*, 10(1), 19-36. doi:10.30466/ijltr.2022.121120
- Lee, S., M.** (2022): A systematic review of context-aware technology uses in foreign language learning, *Computer Assisted Language Learning*, 35(3), 294-318. doi:10.1080/09588221.2019.1688836
- Liakin, D., Cardoso, W., & Liakina, N.** (2017). The pedagogical use of mobile speech synthesis (TTS): Focus on French liaison. *Computer Assisted Language Learning*, 30(3-4), 325-342.

- Marboot, K., Roohani, A., & Mirzaei, A.** (2020). Investigating Iranian EFL students' metacognitive online reading strategies, critical thinking, and their relationship: A mixed-methods study. *Issues in Language Teaching*, 9(1), 151-182. doi:10.22054/ilt.2020.50833.475
- Mehrabi, M., & Homapour, S.** (2018). The effect of the substrate type in virtual concurrent classes on the oral comprehension of the Iranian language learners: The case of Adobe Connect platform and Skype software. *Language Related Research*, 9 (2), 251-276. [In Persian]. lrr.modares.ac.ir/article-14-11271-a.html
- Meri-Yilan, S.** (2020). Task-based language learning through digital storytelling in a blended learning environment. In K. Borthwick & A. Plutino (Eds), *Education 4.0 revolution: transformative approaches to language teaching and learning, assessment and campus design*, 37-43. doi:10.14705/rpnet.2020.42.1085
- Merriam, S. B., & Tisdell, E. J.** (2015). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. John Wiley & Sons.
- Mohammad-Salehi, B., & Vaez-Dalili, M.** (2022). Examining EFL teachers' perceptions of technological pedagogical content knowledge and web 2.0 technologies using a structural equation modeling technique. *Journal of Modern Research in English Language Studies*, 9(2), 51-76. doi:10.30479/jmrels.2021.14550.1779
- Moradi, M., Oroji, M., & Jafari, S.** (2020). The effect of a blended language environment on the grammar achievement and vocabulary learning of intermediate PFL learners. *Journal of Teaching Persian to Speakers of Other Languages*, 9(20), 287-305. doi:10.30479/jtpsol.2021.2463
- Naemi, Z., & Naemi, A.** (2020). Effectiveness of information and communication technology on the learning engagement and academic performance in the conversation of the Arabic language curriculum. *Foreign Language Research Journal*, 10(1), 216-232. [In Persian]. doi:10.22059/jflr.2019.289160.681
- Nami, F.** (Ed.) (2020). *Digital storytelling in second and foreign language teaching*. Peter Lang.
- Nami, F.** (2021). The application of reflection journals for developing language teachers' knowledge of technology-enhanced education: A case study of an online teacher education course. *Foreign Language Research Journal*, 11(3), 491-510. doi:10.22059/jflr.2021.330005.887
- Nasri, M., Shafiee, S., & Sepehri, M.** (2021). An investigation of Iranian intermediate EFL learners' L2 motivation and attitude in a computer-assisted language learning environment. *Issues in Language Teaching*, 10(1), 355-389. doi:10.22054/ilt.2021.62359.614
- Nazari, N., Nafissi, Z., & Estaji, M.** (2020). The impact of an online professional development course on EFL teachers' TPACK. *Journal of Language Horizons*, 4(1), 59-86. doi:10.22051/lghor.2020.29892.1248
- Nemati, M.** (2019). Investigating the effect of flipped teaching-learning method on Persian language learners' reading and writing skills. *Journal of Teaching Persian to Speakers of Other Languages*, 8(TOME 18), 251-266. [In Persian]. doi:10.30479/jtpsol.2019.11116.1448
- Nezakatgoo, B. & Fathi, J.** (2019). Second language writing through blogs: An investigation of learner autonomy. *Iranian Journal of Applied Language Studies*, 11(2), 165-190. doi:10.22111/ijals.2019.5448
- Norouzifard, A., Bavali, M., Zamanian, M., & Rassaei, E.** (2022). The effect of augmented reality on adult EFL learners' attitudes and motivation: A mixed methods study. *Teaching English as a Second Language Quarterly (Formerly Journal of Teaching Language Skills)*, 41(1), 103-132. doi:10.22099/tesl.2021.40812.3008
- Nushi, M., & Ghasemi, F.** (2021). Teachers' teaching styles and their beliefs about incorporating technology into L2 instruction: The case of Iranian EFL context. *Foreign Language Research Journal*, 11(3), 511-539. doi:10.22059/jflr.2021.329359.879
- Ostovar-Namaghi, S., Maleki, M., & Mozaffari, F.** (2019). Exploring EFL teachers' perceptions of classroom video surveillance: A qualitative study. *Journal of Language Horizons*, 3(2), 199-214. doi:10.22051/lghor.2020.28408.1190

- Okuno, T., & Hardison, D. M.** (2016). Perception-production link in L2 Japanese vowel duration: training with technology. *Language Learning & Technology*, 20(2), 61–80.
- Pourdana, N., Rafi, F., & Ghaemi, F.** (2022). Computer-mediated diagnostic assessment of mixed-ability EFL learners' performance on tiered tasks: Differentiating mediation on Google Meet™. *Journal of Modern Research in English Language Studies*, 9(2), 1-26. [doi:10.30479/jmrels.2021.16118.1950](https://doi.org/10.30479/jmrels.2021.16118.1950)
- Rahimi, S., Ghonsooly, B., & Rezai, A.** (2021). An online portfolio assessment and perception study of Iranian high school students' English writing performance during the COVID-19 Pandemic. *Teaching English as a Second Language Quarterly (Formerly Journal of Teaching Language Skills)*, 40(3), 197-231. [doi:10.22099/jtls.2021.39788.2946](https://doi.org/10.22099/jtls.2021.39788.2946)
- Rajaei Najafabadi, M., Bakhshizadeh, Y., & Mirzaei, A.** (2019). Developing EFL learners' oral proficiency through animation-based instruction of English formulaic sequences. *Teaching English as a Second Language Quarterly (Formerly Journal of Teaching Language Skills)*, 38(1), 157-190. [doi:10.22099/jtls.2019.33176.2678](https://doi.org/10.22099/jtls.2019.33176.2678)
- Rashtchi, M., & Laleh, M.** (2015). Use of films in dynamic assessment and the writing ability of Iranian deaf children. *Journal of Language and Translation*, 5(2), 1-11.
- Razavi, N., Tabatabaei, O., Salehi, H., & Fotovatnia, Z.** (2021). Relationship between cognitive styles in online courses and personality traits among Iranian male and female EAP students. *Iranian Journal of English for Academic Purposes*, 10(2), 23-36. [dorl.net/dor/20.1001.1.24763187.2021.10.2.3.9](https://doi.org/10.1001.1.24763187.2021.10.2.3.9)
- Rezaei Choshali, P., Sedghi, H., Eshkevari, S., & Zare Beromi, M.** (2021). A critique of transformation in university teaching: Face to face teaching to online education during Covid-19 pandemic: A case of Arabic syntax at Kharazmi University. *Studies in Arabic Teaching and Learning*, 5(2), 101-124. [doi:10.22099/jsatl.2021.41444.1136](https://doi.org/10.22099/jsatl.2021.41444.1136)
- Rezaei, A., Gordani, Y., & Saharkhiz Arabani, A.** (2012). The effect of English language educational software on students' progress motivation. *Critical Language and Literary Studies*, 8(66), 75-91. [In Persian].
- Ribeiro, S.** (2015). Digital storytelling: an integrated approach to language learning for the 21st century student. *Teaching English with Technology*, 15 (2), 39-53
- Saeedi, Z., Meihami, H., & Husseini, F.** (2014). E-mail platform and its effects on providing corrective feedback to EFL students. *Journal of Modern Research in English Language Studies*, 1(2), 41-65.
- Samani, E., & Noordin, N.** (2020). Getting connected with Facebook messenger: Exploring meaningful interactions through online chats in the ESL context. *Journal of Modern Research in English Language Studies*, 7(3), 23-44. [doi:10.30479/jmrels.2020.11985.1492](https://doi.org/10.30479/jmrels.2020.11985.1492)
- Sangi, K., & Bagheri, B.** (2016). The effect of computer anxiety and computer self-efficacy on Iranian EFL learners' performance in the speaking section of the TOEFL iBT. *Journal of Language and Translation*, 6(2), 27-36.
- Sassani, F., & Farjah, M.** (2020). Usage pédagogique des vidéos téléchargées à partir de l'Internet pour les classes de français. *Recherches en langue française*, 1(1), 231-249. [doi:10.22054/rlf.2018.32180.1026](https://doi.org/10.22054/rlf.2018.32180.1026)
- Shahnama, M., Yazdanmehr, E., & Elahi Shirvan, M.** (2021). Challenges of online language teaching during the COVID-19 pandemic: A process tracing approach. *Teaching English as a Second Language Quarterly (Formerly Journal of Teaching Language Skills)*, 40(3), 159-195. [doi:10.22099/jtls.2021.40964.3015](https://doi.org/10.22099/jtls.2021.40964.3015)
- Shams, N., Dabaghi, A., & Shahnazari-Dorcheh, M.** (2016). Iranian students' attitudes towards utilizing smart boards in EFL classrooms. *Iranian Journal of Applied Language Studies*, 8(1), 139-172. [doi:10.22111/ijals.2016.3024](https://doi.org/10.22111/ijals.2016.3024)

- Shirvani, M., Mohseni, A., & Abbasian, G.** (2022). Flipped task-based instruction in speaking classes: Learners' perspectives. *Journal of Language and Translation*, 12(1), 111-124. doi:10.30495/tlt.2022.688342
- Shooshtari, Z., & Hosseinimehr, S.** (2020). Blended learning in the development of EFL productive skills: implementing web-based activities in high school setting. *Journal of Language Horizons*, 4(2), 123-143. doi:10.22051/lghor.2020.29852.1245
- Soleimani, H., Jalilifar, A., R., Roohi, A., & Rahmanian, M.** (2019). Augmented Reality and Virtual Reality scaffoldings in improving the abstract genre structure in a collaborative learning environment: A CALL study. *Two Quarterly Journal of English Language Teaching and Learning University of Tabriz*, 11(23), 327-356.
- Soleimani, H., & Rahmanian, M.** (2020). Revisiting technology in learning: Self-control and self-regulation in a blended course. *Foreign Language Research Journal*, 9(4), 1085-1104. [In Persian]. doi:10.22059/jflr.2019.280167.622
- Stockwell, G.** (2007). A review of technology choice for teaching language skills and areas in the CALL literature. *ReCALL* 19 (2), 105-120.
- Su, F., & Zou, D.** (2020): Technology-enhanced collaborative language learning: Theoretical foundations, technologies, and implications, *Computer Assisted Language Learning*, doi:10.1080/09588221.2020.1831545
- Tafazoli, D.** (2021a). Language teachers' professional development and new literacies: An integrative review. *Aula Abierta*, 50(2), 603-614. doi:10.17811/rifie.50.2.2021.603-614
- Tafazoli, D.** (2021b). Teachers' readiness for online language teaching. *Foreign Language Research Journal*, 11(3), 393-416. doi:10.22059/jflr.2021.331144.896
- Tafazoli, D., Gómez-Parra, M. E., & Huertas-Abril, C. A.** (2018). A cross-cultural study on the attitudes of English language students towards computer-assisted language learning. *Teaching English with Technology*, 18(2), 34-68.
- Turan, Z., & Akdag- Chimen, B.** (2020). Flipped classroom in English language teaching: A systematic review. *Computer Assisted Language Learning*. doi:10.1080/09588221.2019.1584117
- Vassilieva, V., N., & Drugov, A., V.** (2019). Integrative use of "Techno-R" Remedial technology and Gaming technology in teaching foreign language listening. *Journal of Research in Applied Linguistics, 10 Proceedings of the 6th International Conference on Applied Linguistics* (pp. 463-472). Ahvaz: Shahid Chamran University of Ahvaz. doi:10.22055/rals.2019.15030
- Wang, N., Chen, J., & Zhang, J.** (2021) Developing and integrating constructive CALL courseware for EAP in Chinese universities: a report on a case study, *Computer Assisted Language Learning*. doi:10.1080/09588221.2021.1895226
- Yeo, M.** (2021). "Experiencing theory first-hand was delightful and informative": Bridging the theory-practice gap in online language assessment training. *Iranian Journal of Language Teaching Research*, 9(3), 93-116. doi:10.30466/ijltr.2021.121078
- Zhang, R., & Zou, D.** (2020). Types, purposes, and effectiveness of state-of-the-art technologies for second and foreign language learning. *Computer Assisted Language Learning*. doi:10.1080/09588221.2020.1744666
- Zarei, A., & Oruji, M.** (2019). The effect of multimedia glosses on L2 listening comprehension. *Iranian Journal of Applied Language Studies*, 11(1), 201-220. doi:10.22111/ijals.2019.4932
- Zohrabi, M., & Farshbafan, L.** (2022). Exploring EFL teachers' perceptions of strategies for promoting learners' willingness-to-communicate in online classes. *Applied Research on English Language*, 11(1), 89-110. doi:10.22108/are.2021.131416.1807
- Zou, D., Luo, Sh., Xie, H., & Hwang, G., J.** (2020). A systematic review of research on flipped language classrooms: theoretical foundations, learning activities, tools, research topics and findings. *Computer Assisted Language Learning*. doi:10.1080/09588221.2020.1839502

پیوست

نمونه جدول‌های جمع‌آوری و دسته‌بندی داده‌ها

Khodabandeh, F. (2021). Comparing Learners' Interactions in Conventional and Virtual Classes of Distance Education University: Examining Two Approaches of Teaching Grammar. <i>Two Quarterly Journal of English Language Teaching and Learning University of Tabriz</i> , 13(27), 265-294. https://dx.doi.org/10.22034/elt.2021.44749.2352	استناد
مقایسه تعامل بین مدرس و زبان‌آموز، و بین زبان‌آموزان با هم در دو محیط یادگیری سنتی و مدیریت یادگیری LMS مقایسه دو رویکرد مختلف (یادگیری صریح، یادگیری ضمنی) در کلاس‌های سنتی و مدیریت یادگیری LMS	هدف پژوهش
آیا بین تعامل زبان‌آموزان کلاس LMS و زبان‌آموزان کلاس سنتی تفاوت معناداری وجود دارد؟ آیا تفاوت معنی داری بین تأثیر شیوه آموزش صریح و شیوه آموزش ضمنی گرامر بر پیشرفت گرامر شرکت کنندگان در کلاس‌های LMS در مقایسه با شرکت کنندگان در کلاس‌های سنتی وجود دارد؟	سوالات پژوهش
گرامر	مهارت‌ها / اجزای زبانی
LMS	فناوری
آزمون مهارت زبانی نلسون	ابزار گردآوری داده‌ها
کمی، نیمه تجربی، پیش‌آزمون، پس‌آزمون	روش پژوهش
۶۰ دانشجوی سال اول زبان انگلیسی دانشگاه پیام نور ۳۱-۱۸ سال	شرکت کنندگان
ذکر نشده	چهارچوب نظری
آموزش صریح و آموزش ضمنی گرامر	تمرکز پژوهش
گفتمان کلاسی، یادگیری الکترونیکی، آموزش صریح، آموزش ضمنی، IRF، سیستم مدیریت یادگیری LMS	واژه‌های کلیدی
زبان انگلیسی	زبان مورد پژوهش